

Nr 34.

Ankom till riksdagens kansli den 14 maj 1946 kl. 4 em.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående viss ändring i lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 8, vilken behandlats av första lagutskottet, ha herrar *Sjödahl* och *Åman* hemställt att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning och förslag om sådan ändring i lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande, att handelsresande genom tvingande bestämmelser skyddas i sin rätt till avtalad provision inom viss tid efter varans leverans, samt att avtal, varigenom handelsresande förpliktas till delcredereansvar i form av provisionsåterbäring eller straffprovision eller ansvar för köparens betalning av levererade varor, icke skall vara bindande.

I fråga om de skäl som legat till grund för motionärernas förslag får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionen.

Lagen den 18 april 1914 om kommission, handelsagentur och handelsresande — i det följande benämnd kommissionslagen — reglerar vissa olika typer av merkantila mellanhänder vid varuomsättningen. Lagens 2 kap. handlar sålunda om kommissionärer, 3 kap. i lagen avser handelsagenter samt 4 kap. handelsresande och platsförsäljare.

Med handelsresande förstås enligt 85 § den, som åtagit sig uppdrag att för en köpmans räkning resa från ort till annan och därvid, genom upptagande av köpeanbud (order) till huvudmannen eller slutande av försäljningsavtal i dennes namn, verka för avsättning av varor som icke medföras å resan. Enligt 93 § skola lagens bestämmelser om handelsresande i allo äga motsvarande tillämpning å platsförsäljare, vilka skilja sig från handelsresande därutinnan, att platsförsäljaren icke skall resa från ort till annan utan ha sin verksamhet inom den ort där huvudmannen driver sin rörelse.

I fråga om förhållandet mellan en handelsresande och hans huvudman gälla bland annat följande bestämmelser.

Är handelsresande anställd i sin huvudmans tjänst (s. k. fast resande), skola i fråga om hans skyldigheter och rättigheter mot huvudmannen det dem emellan ingångna avtalet och gällande handelsbruk lända till efter-

rättelse. Skall till handelsresande, som här avses, lön helt eller delvis utgå i form av provision, skola i fråga om villkoren för provisionens åtnjutande de för handelsagent i bland annat 68 § givna föreskrifter äga motsvarande tillämpning (86 §).

Är handelsresande icke anställd i sin huvudmans tjänst (s. k. provisionsresande), skola, så vitt ej annat följer av avtal eller av handelsbruk eller annan sedvänja, i fråga om hans skyldigheter och rättigheter mot huvudmannen de för handelsagent givna föreskrifter äga motsvarande tillämpning (87 §).

Beträffande handelsagents rätt till provision stadgas i 68 § i lagen, att handelsagent är berättigad till provision å försäljningsavtal, som slutas av honom eller eljest komma till stånd genom hans medverkan, dock endast såframt köparens betalningsskyldighet fullgöres. Varder avtalet icke å köparens sida fullgjort, äge agenten ändock åtnjuta provision, där underlåtenheten beror av huvudmannen, eller av händelse, som denne icke kan åberopa mot köparen. Har huvudmannen överenskommit med köparen om avtalets återgång, eller har han beviljat honom anstånd med köpeskillingen och utebliver i följd härav betalningen, inverkar detta icke å agentens rätt till provision, utan så är att denne samtyckt till åtgärden.

Föreskriften att rätten till provision är beroende av köpeskillingens erläggande återfinnes också i 27 §, som handlar om handelskommissionärs rätt till provision.

1914 års kommissionslag grundades å ett förslag som den 31 december 1912 avgivits av en för utarbetande av lagförslag inom obligationsrättens område tillsatt *kommitté*. Förslaget hade tillkommit genom samarbete med danska och norska kommittéer.

Även i Danmark och Norge har sedermera lagstiftning kommit till stånd rörande kommission, handelsagentur och handelsresande; i Danmark genom lag den 8 maj 1917 och i Norge genom lag den 30 juni 1916. De i dessa länder utfärdade lagarna överensstämna i väsentliga delar med varandra och med den svenska lagen i ämnet.

I fråga om motiveringen till de ovan berörda stadgandena i kommissionslagen må ur den svenska kommitténs betänkande återgivas följande.

Vid 27 §, som behandlar frågan om handelskommissionärs rätt till provision, anförde kommittén bland annat.

För att kommissionären skall äga åtnjuta provision har, i enlighet med allmänt gängse uppfattning, i förslaget uppställts såsom ett ytterligare villkor, att det av honom för kommittentens räkning ingångna avtalet varder fullgjort å tredje mans sida, d. v. s. att vid försäljningskommission köpeskillingen erlägges och vid inköpskommission varan eller värdepapperet levereras. Om kommissionärens rätt till provision ej vore betingad härav, skulle det ligga i hans intresse att få till stånd så många

avtal som möjligt utan avseende å utsikten till dessas behöriga fullgörande, och han kunde därav frestas att vara mindre nogräknad vid prövning av vederhäftigheten hos de personer, med vilka han för kommittentens räkning inlåter sig i avtal. Visserligen är kommittenten, om han förstår styrka, att kommissionären gjort sig skyldig till vårdslöshet härutinnan, berättigad till skadestånd av honom, men det är uppenbart, att ett vida mer effektivt skydd beredes kommittenten mot ett dylikt förfarings-sätt från kommissionärens sida, om denne utan vidare går miste om sin provision, då avtalet icke fullgöres.

Beträffande 68 §, vari gives regler om handelsagents rätt till provision, anförde kommittén bland annat följande.

Jämväl i det avseendet råder överensstämmelse mellan förevarande paragraf och 27 §, att handelsagentens rätt till provision är beroende därav, att den i avtalet betingade köpeskillingen erlägges. För sådana fall, då agenten slutit avtalet och sålunda ensam prövat köparens solvens, påkallas detta av alldeles samma skäl, som föranlett motsvarande bestämmelse beträffande kommission. När däremot agenten endast insänt en order, som det berott på huvudmannen att antaga eller förkasta, kunde man tycka, att agenten borde hava sin provision, även om den sålunda av huvudmannen godkände köparen sedermera icke fullgör sin betalningsskyldighet. Detta lär också vara kutym i de länder, där engelsk rätt är gällande. Rättsuppfattningen i de skandinaviska länderna har emellertid, antagligen genom inverkan från Tyskland, utvecklats i motsatt riktning. Till stöd för att jämväl i sådana fall som de nu avsedda knyta agentens rätt till provision vid det villkoret, att betalning ingår, kan ock anföras, att det, särskilt då huvudmannen driver sin verksamhet i ett annat land, kan vara svårt för honom att företaga någon mera ingående prövning av kundernas solvens och att han därför ofta måste lita på agentens ömdöme härutinnan. Det är givet, att om agenten icke får provision på försäljningar till andra köpare än sådana, som ordentligt fullgöra sin betalningsskyldighet, han därigenom sporras att noga pröva solvensen hos dem, med vilka han för huvudmannens räkning inleder förbindelse.

I förevarande motion framhålles inledningsvis angelägenheten av att lagstiftningen om handelsresande utformas på ett sådant sätt, att icke huvudmannen kan utnyttja sin i förhållande till handelsresanden ekonomiskt starkare ställning till att föreskriva obilliga anställningsvillkor. Motionärerna åberopa härvid särskilt bestämmelserna i 68 § kommissionslagen, enligt vilka handelsresande, som avlönas med provision, icke utfår denna, så framt icke köparen fullgör sin betalningsskyldighet. Handelsresandens ersättning för sitt nedlagda arbete bleve härigenom, framhålla motionärerna, beroende på omständigheter, varöver icke han utan huvudmannen kunde råda, då det ju tillkomme huvudmannen att sluta försäljningsavtalet. Motionärerna understryka vidare de enligt deras mening obilliga konsekvenserna av att handelsresande genom avtal eller handelsbruk få åtaga sig att »stå delcredere». De förmena, att huvudmannen har

ojämförligt större möjligheter att förvissa sig om kundernas vederhäftighet, och hävda, att undersökning härom alltid vidtages, innan en order konfirmeras. Eftersom handelsresanden icke erhöle provision på icke godkända order, saknade han intresse att anskaffa värdelösa sådana.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver begärt yttrande över motionen från kommerskollegium. Därjämte har utskottet berett Stockholms och Skånes handelskammare, handelskammaren i Göteborg samt handelstjänstemannaförbundet, föreningen Sveriges aktiva handelsresande, Sveriges grossistförbund och handels arbetsgivareorganisation tillfälle att yttra sig över motionen. De i anledning härav inkomna yttrandena jämte av kommerskollegium infortrade yttranden från övriga handelskamrar och svenska handelsagenters förening ha såsom bilagor fogats vid detta utlåtande (Bil. A—R).

Utskottet.

I förevarande motion framhålles, att nuvarande av kommissionslagens regler stödda praxis i fråga om handelsresandenas rätt till provision och ansvar för avtals fullgörande icke tillgodoser resandenas skäliga anspråk på trygghet i ekonomiskt avseende. Med hänsyn härtill hemställes om utredning angående sådan ändring i lagen, att handelsresande genom tvingande bestämmelser skyddas i sin rätt till avtalad provision inom viss tid efter det den genom hans försorg försålda varan levererats, oberoende av om köparens betalningsskyldighet fullgöres, samt att avtal varigenom handelsresande förpliktas till delcredereansvar i form av provisionsåterbäring eller straffprovision eller ansvar för köparens betalning för levererade varor, icke skall vara bindande.

Att i kommissionslagen införa sådana regler som motionärerna föreslå skulle helt förändra denna lagstiftnings karaktär. Liksom flertalet andra lagar på förmögenhetsrättens område är kommissionslagen i allt väsentligt av dispositiv natur, d. v. s. de i lagen givna stadgandena skola lända till efterrättelse allenast så vitt ej annat följer av avtal eller av handelsbruk eller annan sedvänja. De föreslagna reglerna skulle försvåra ett berättigat hänsynstagande till de skiftande förhållanden varunder handeln inom olika branscher arbetar. Eventuellt förekommande missförhållanden i fråga om handelsresandekårens ekonomiska villkor böra enligt utskottets mening i första hand göras till föremål för och avhjälpas vid förhandlingar mellan kårens och arbetsgivarepartens organisationer. Skulle det visa sig att denna väg icke är framkomlig och att missförhållanden verkligen föreligga, torde frågan om en utredning böra tagas under förnyat övervägande. En sådan utredning torde med hänsyn till förevarande frågors centrala betydelse icke kunna begränsas i enlighet med motionärernas förslag utan böra utsträckas till att avse en allmän revision av lagstiftningen på förevarande om-

råde. Framhållas må även att kommissionslagen tillkommit efter nordiskt samarbete. Men hänsyn härtill synes någon mera genomgripande ändring i lagen icke böra vidtagas utan föregående gemensam beredning med övriga nordiska länder med likartad lagstiftning. I detta sammanhang vill utskottet erinra om att Kungl. Maj:t den 1 mars 1946 förordnat två personer att inom justitiedepartementet biträda vid planläggning av fortsatt nordiskt samarbete på lagstiftningens område och deltaga i de överläggningar med representanter för övriga nordiska länder, som därav föranledas. Det torde kunna antagas att vid detta planläggningsarbete även frågan om behovet av en översyn av den redan genomförda nordiska lagstiftningen kommer under bedömande.

Utskottet har sig bekant att framställningar om revision av kommissionslagen inkommit till Kungl. Maj:t, som således torde ha sin uppmärksamhet riktad på förhållandena. Det torde kunna förväntas, att Kungl. Maj:t, därest ett ingripande på förevarande område skulle visa sig behövt, kommer att vidtaga erforderliga åtgärder oberoende av om riksdagen gör någon framställning i ämnet eller ej.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion, I: 8, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 14 maj 1946.

På första lagutskottets vägnar:

THORWALD BERGQUIST.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit
från första kammaren: herrar *Bergquist, Karl Emil Johanson, Westman, Ahlqvist, Krügel, Löthner, Olofsson** och *William Ohlsson**;
från andra kammaren: herrar *Gezelius, Hedlund* i Östersund, *Björting, Lindberg, Landgren, Gustafsson* i Lekåsa, *Sundström* i Vikmanshyttan och *Andersson* i Mölndal.

---

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga A.

Till Riksdagens första lagutskott.

Den 8 februari 1946 har Kungl. Maj:t anbefallt *kommerskollegium* att till Eder avgiva utlåtande över en av herrar Sjödahl och Åman i första kammaren väckt motion nr 8 angående viss ändring i lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande.

Kollegium har berett följande organisationer tillfälle att yttra sig över motionen, nämligen samtliga handelskamrar med undantag av handelskamrarna i Stockholm, Göteborg och Malmö, vilka anmodats att direkt till Eder avgiva yttrande, samt Svenska handelsagenters förening. Yttranden ha inkommit från samtliga ifrågavarande organisationer. Därjämte har kollegium varit i tillfälle att taga del av ett yttrande, som avgivits direkt till Eder av Föreningen Sveriges aktiva handelsresande. Överlämnande de inkomna yttrandena får kollegium anföra följande.

I motionen har föreslagits, att i 86 och 87 §§ i lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande förekommande hänvisningar borde utgå, såvitt de avsåge handelsresandes rätt till provision, och ersättas med tvingande bestämmelser, att handelsresande skulle äga rätt utfå provision inom viss kort tid, exempelvis längst tre månader efter det varan expedierats. Därjämte borde, enligt motionärerna, i samma lag införas den bestämmelsen att utan hinder därav att avtal eller handelsbruk eller annan sedvänja åberopades mot handelsresande avtal om delcredereansvar i form av avstående från avtalad provision eller av straffprovision eller ansvar för varans betalning icke skall vara bindande. Motionen utmynnade under hänvisning till vad sålunda anförts i en framställning om skyndsamt utredning och förslag om ändring i ovannämnda lag.

Beträffande till en början *handelsresandes rätt till provision inom viss tid efter varans leverans* har i motionen påpekats, att sådan rätt nu icke föreläge, förrän köparen fullgjort sin betalningsskyldighet. Handelsresandens ersättning, som i regel utginge i form av provision, bleve beroende på omständigheter, som han icke med säkerhet kunde bedöma och över vilka han icke kunde råda. Endast om handelsresande lämnat medvetet oriktiga uppgifter angående köparens solvens, kunde man, enligt motionärerna, anse, att handelsresanden borde stå i något ansvar för avtal, som genom hans förmedling slutits mellan hans huvudman och köparen.

Av de av kollegium hörda organisationerna ha handelskamrarna i Jönköping, Karlstad och Sundsvall icke velat motsätta sig, att den i motionen härutinnan föreslagna åtgärden gjordes till föremål för utredning. Vidare har Sveriges handelsagenters förening tillstyrkt den föreslagna lagändringen. Övriga organisationer ha däremot avstyrkt bifall till motionärernas förslag i denna del. Organisationerna ha i de särskilda yttrandena närmare motiverat sin uppfattning.

Handelskammaren i Karlstad har sålunda funnit det kunna ifrågasättas, om icke handelsresandens rätt till provision snarare borde anses konstituerad genom huvudmannens vid försäljningsavtalets slutande avgivna viljeförklaring än, såsom nu vore fallet, bero av köparens fullgörande av betalning. Handelskammaren i Sundsvall har icke velat bestrida, att det i vissa fall kunde komma att framstå såsom obilligt mot handelsresanden, att denne ginge miste om avtalad provision på grund av ensidiga åtgärder från huvudmannens sida.

Å andra sidan har handelskammaren i Visby gjort gällande, att ingripande från lagstiftarnas sida med tvingande bestämmelser beträffande fasta handelsresande icke vore erforderligt och att förefintliga lagbestämmelser vore väl motiverade för åtskilliga av de rena provisionsresandena. Handelskammaren i Borås har framhållit, att såväl huvudmannen som handelsresanden hade ett intresse av att få sälja så mycket som möjligt men skillnaden i möjligheterna till riskbedömning borde helt naturligt medföra, att huvudmannen skäligen måste ha någon sorts garanti för att inte resanden i sitt eget intresse att erhålla mesta möjliga provision föranledes att åsidosätta huvudmannens intressen genom ett mot kunden alltför välvilligt bedömande av risken. Gällande lag tillgodosåge på ett lämpligt sätt nu anförda synpunkter och det vore därför enligt handelskammarens mening olyckligt att eliminera hithörande bestämmelser. Handelskammaren i Luleå har påpekat, att en handelsresande, som genom slutsedelsblanketter eller på annat sätt avslutat försäljningsavtalet i huvudmannens namn, själv borde stå risken för att hans provision utebleve eller försejades. Att provision för handelsresande, som endast upptog order, komme att inflyta oregelbundet torde, enligt handelskammarens mening, vara ofrånkomligt och ligga i yrkets natur.

Det ansvar, som enligt motionärernas uppfattning borde åvila handelsresanden, därest han genom medvetet oriktiga uppgifter angående köparens solvens påverkat huvudmannen att sluta avtal, vore enligt handelskammarna i Norrköping och Örebro på grund av bevisvärigheterna föga värt.

Vidkommande härefter den senare delen av motionen — *delcredereansvar i förhållandet mellan handelsresanden och hans huvudman* — ha motionärerna påpekat, att till försvar för delcredereansvar anförts, att detta ansvar utgjorde ett incitament för handelsresanden att noga göra sig underrättad om en kunds vederhäftighet, innan order upptoges. Detta försvar kunde man, enligt motionärerna, numera icke anse hållbart. Handelsresandens huvudman hade genom sin organisation och genom ett mycket högt utvecklat kreditupplysningsväsende den ojämförligt mycket större möjligheten att göra sig förvissad om kundens vederhäftighet. Då huvudmannen hade minst samma möjlighet som handelsresanden att bedöma denna risk, vore det, enligt motionärernas uppfattning, uppenbarligen mest billigt och rättvist, att huvudmannen bure hela risken för köparens betalningsförsamlighet.

Handelskammaren i Jönköping och Svenska handelsagenters förening ha vad angår handelsresandens delcredereansvar intagit samma ståndpunkt som beträffande frågan om handelsresandens rätt till provision inom viss tid. Samtliga övriga organisationer ha däremot avstyrkt framställningen i förevarande del, varvid bland annat följande framhållits.

Handelskammaren i Norrköping har påpekat, att fall, där handelsresande

enligt avtal med huvudmannen vore skyldig själv fullgöra likvid, som icke erlades av köparen, mera sällan torde förekomma. Liknande påpekanden ha även gjorts av handelskamrarna i Visby och Borås, vilken sistnämnda handelskammare därjämte tillagt, att där delcredereansvar förekomme innebure det ingenting annat än en skärpning av handelsresandens ansvar och regelmässigt i kombination med avtal om högre provision. Även handelskammaren i Gävle har uttalat, att delcredereansvar i regel motsvarades av högre provision eller bättre avlöningsförmåner.

Gentemot vad motionärerna gjort gällande i fråga om huvudmannens möjlighet att bedöma en viss kreditrisk har handelskammaren i Borås anført, att handelsresanden genom sina besök hos kunden kunde förskaffa sig en fylligare och noggrannare kännedom om kunden än huvudmannen, som vore hänvisad till mera schematiska kreditupplysningar. Handelskamrarna i Norrköping, Jönköping, Örebro och Gävle ha gjort gällande liknande synpunkter.

Handelskamrarna i Norrköping, Borås och Örebro ha förklarat, att, därest i lag skulle fastslås, att varje avtal om delcredereansvar för handelsresande icke skulle vara bindande och sålunda risken överflyttas till huvudmannen, detta skulle oförmånligt inverka på handelsresandenas anställningsvillkor.

Det har vidare framhållits av handelskammaren i Karlstad, att ett stadgande om att avtal om delcredereansvar icke skulle vara bindande, skulle innebära ett omotiverat ingrepp i parternas fria avtalsrätt. Denna inställning ha även handelskamrarna i Norrköping, Borås, Örebro och Luleå intagit.

Slutligen ha handelskamrarna i Norrköping och Gävle påpekat, att förekommande missförhållanden beträffande handelsresandenas villkor torde kunna lösas smidigare genom förhandlingar mellan handelsresandekårens och arbetsgivarpartens organisationer än genom lagstiftningsåtgärder.

För egen del får kollegium anföra följande.

Inledningsvis vill kollegium framhålla, att lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande, som tillkommit efter samarbete med danska och norska kommittéer, i allt väsentligt överensstämmer med de i Danmark och Norge sedermera utfärdade lagarna i ämnet. Ändring i gällande svenska kommissionslag torde därför böra påkalla gemensamma överläggningar med representanter för berörda länder.

Av motiven till 86 § i kommissionslagen framgår, att i avseende å rättsförhållandet mellan en handelsresande och hans huvudman — sålunda bland annat ersättningen, som kan tillkomma den resande för hans verksamhet — väsentligen olika regler gälla, allt efter som den resande är anställd i huvudmannens tjänst (s. k. fast resande) eller icke (s. k. provisionsresande).

Vid 1937 och 1938 års riksdagar väckta motioner i syfte att sammanslå de olika slagen av resande under en gemensam benämning handelsresande, som i en definition i lagen skulle bestämmas att alltid vara anställd i huvudmannens tjänst, avslogos av riksdagen efter hemställan i utlåtanden nr 48 år 1937 och nr 22 år 1938 av vederbörande första lagutskott.

Beträffande de fasta handelsresandena torde ersättningen i allmänhet utgå i form av antingen fast lön eller fast lön jämte viss mindre provision. Då sålunda provision synes förekomma allenast i ringa omfattning torde

införande av tvingande bestämmelse rörande rätt till avtalad provision inom viss tid vad angår dessa resande icke vara erforderligt.

Flertalet handelsresande torde emellertid åtnjuta ersättning allenast i form av provision. Då handelsresande, som endast åtnjuter provision, oftast icke är att anse såsom anställd i huvudmannens tjänst utan som en självständig näringsidkare kan det ifrågasättas, om ett borttagande i lagstiftningsväg av handelsresandens ekonomiska risk är tillräckligt motiverad. Med hänsyn till att de i kommissionslagen intagna föreskrifterna icke äro av tvingande natur utan att lagens bestämmelser vika för avtal, synes det därför kollegium som om man bättre skulle kunna komma tillrätta med uppkomna missförhållanden i fråga om handelsresandes ersättning genom överenskommelser, träffade vid förhandlingar mellan de berörda parterna än genom lagstiftningsåtgärder.

Vad slutligen angår i motionen föreslaget införande av bestämmelse i ifrågavarande lag, att avtal om delcredereansvar icke skall vara bindande, må framhållas, att delcredereansvar för handelsresande icke synes vara särskilt allmänt förekommande. I de fall, där sådant ansvar förekommer, torde det i regel motsvaras av högre provision eller bättre avlöningsförmåner. Någon anledning till att i lag intaga bestämmelse av angiven innebörd synes icke föreligga.

På grund av vad sålunda anförts finner sig kollegium icke kunna tillstyrka bifall till den remitterade motionen.

Stockholm den 13 mars 1946.

ARVID RICHERT.

BERNT LINDSKOG.

/ Ake Berg.

Bilaga B.

Till kungl. kommerskollegium.

I remiss den 16 februari 1946 har kungl. kommerskollegium anhållit om *Östergötlands och Södermanlands handelskammars* yttrande över motion I: 8 angående viss ändring i lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande.

I motionen föreslås, att i lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande måtte vidtagas sådana förändringar, att genom i lagen givna tvingande bestämmelser dels handelsresande tillförsäkras rätt att utfå provision inom viss kort tid, exempelvis tre månader, efter det försålda varor expedierats oberoende av huruvida betalning för varan erlagts, dels också eventuella mellan huvudmannen och handelsresanden träffade

avtal om delcredereansvar i form av avstående från avtalad provision eller av straffprovision eller ansvar för varans betalning förklaras icke bindande. Såsom motiv för detta förslag framhålles i huvudsak, att handelsresanden beträffande rätten att utfå provisionsersättning för nedlagt arbete befunde sig i ett mycket ogynnsamt läge, att han sålunda såsom den i avtalsuppgörelsen svagare parten ofta vore nödgad acceptera villkor, som finge anses oskäliga och som för honom kunde medföra allvarliga ekonomiska konsekvenser, att billighet och rättvisa bjöde, att huvudmannen bure hela risken för köparens betalningsförsumlighet och att det vore en av lagstiftningens uppgifter att förhindra att icke underlägsenhet hos den ena parten i ett avtalsförhållande utnyttjades av den andra.

Handelskammaren vill erinra om att fullmäktige för Svenska handelsresandeföreningen år 1933 i skrivelse till statsrådet och chefen för handelsdepartementet hemställde om vissa ändringar i lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande. Föreningens yrkande avsåg införande i lagen av en bestämmelse av innehåll, att handelsresande, som vore anställd i huvudmannens tjänst och till vilken ersättning utginge helt eller delvis i form av provision, skulle garanteras dels viss fast månadslön och dels skäligt bidrag till bestridande av resekostnader. Motiveringen för framställningen var ungefär densamma som den i ifrågavarande motion anförda. Framställningen blev, såvitt handelskammaren känner till, under remissbehandlingen allmänt avstyrkt och föranledde icke någon åtgärd.

Samma skäl, som föranledde, att den nämnda framställningen lämnades utan bifall, äga också full giltighet i nu ifrågavarande ärende. Handeln arbetar inom olika branscher under vitt skilda förhållanden och försäljningen måste organiseras på helt olika sätt i fråga om olika varuslag. Genom handelsresande säljas såväl de billigaste varor som exempelvis synnerligen dyrbara maskiner. Det är ett handelns fullt legitima intresse att kunna anpassa sig efter de skiftande förhållandena. I vissa fall insamlar kanske resanden allenast order, vilka skola godkännas av huvudmannen, innan försäljningsavtal är avslutat. I andra fall åter tecknas av resanden avtal, som enligt 88 § av kommissionslagen är för huvudmannen direkt bindande. Resanden kan äga huvudmannens bemyndigande att träffa avtal om vissa kreditvillkor, men det kan också hända, att han icke äger någon sådan befogenhet, utan att huvudmannen förbehållit sig att taga ställning till framställda kreditanspråk. När resanden träffat för huvudmannen direkt bindande avtal med eller utan inrymmande av kredit åt köparen, är huvudmannen helt beroende av resandens omdöme beträffande köparens betalningsförmåga, och han har icke någon möjlighet att efter inhämtande av soliditetsupplysningar förklara avtalet ogiltigt. Motionärernas framställning i denna del är sålunda påtagligt missvisande. Ej heller för de fall huvudmannen har möjlighet att själv godkänna eller förkasta ingångna order kunna motionärernas uppgifter vitsordas. Handelskammaren vill visserligen icke bestrida kreditupplysningsväsendets stora betydelse för affärslivet, men dess värde får likväl icke överskattas. En synnerligen viktig sida av handelsresandens uppgift är att på ort och ställe förskaffa sig upplysningar angående kundernas betalningsförmåga och att i huvudmannens intresse bilda sig en uppfattning om det i varje särskilt fall föreliggande riskmomentet. Det »incitament för handelsresanden att noga göra sig underrättad om kundens vederhäftighet», varom

motionen talar, spelar sålunda fortfarande stor roll. Genom att möjlighet nu föreligger att bestämma, att resanden har ett visst ekonomiskt ansvar för varje avslutad försäljning, finnes en möjlighet att avhålla resande från att i eget provisionsintresse avsluta för huvudmannen ogynnsamma försäljningar eller insamla mindervärdiga order. Som lagstiftningen nu är utformad, kunna alltså osunda affärsmetoder i viss mån stävjas, vilken möjlighet en lagstiftning i enlighet med motionen skulle omintetgöra. Att medvetet oriktiga uppgifter för resanden kunna medföra ansvar är en helt annan fråga, på vilken det torde saknas anledning att i detta sammanhang ingå. Anmärkas må allenast att omöjligheten att bevisa uppsåtet så gott som undantagslöst torde förhindra detta ansvars utkrävande.

Att handelsresande enligt avtal med huvudmannen står delcredereansvar i egentlig mening, d. v. s. är skyldig själv fullgöra likvid, som icke erlägges av köparen, torde mera sällan förekomma. Fall kunna emellertid tänkas, då exempelvis huvudmannen å ena sidan icke vill skilja en resande från hans befattning, men då han å andra sidan funnit, att allenast genom åläggande av delcredereansvar stått att vinna nödig garanti för erforderlig prövning av kundernas solvens. Det torde också förekomma, att resandes bemyndigande att meddela köparen kredit göres beroende av att resanden i så fall själv står delcredereansvar. Såvitt handelskammaren känner till, har emellertid icke förekommit missbruk, som kan motivera ett brytande av avtalsfriheten på denna punkt.

I nu gällande lag lämnas i § 68 föreskrift om att resanden befrias från ansvar, för den händelse köparens betalningsförsummelse kan bero av huvudmannen, antingen så att denna utan resandens samtycke medgivit avtalets återgång eller beviljat anstånd med köpeskillingen. Även om denna bestämmelse principiellt är av allenast supplerande karaktär, torde det icke förekomma, att densamma genom avtal emellan huvudmannen och resanden sättes ur kraft. Resanden torde sålunda vara fullt skyddad för förlust genom huvudmannens åtgöranden.

Motionärernas uttalande att handelsresande »ofta är nödgad acceptera villkor, som få anses oskäligen och som för honom kunna medföra allvarliga ekonomiska konsekvenser», måste handelskammaren beteckna såsom ett påstående, vilket saknar grund i faktiska förhållanden. Däremot är det för en rationell anpassning av handelsorganisation efter olikartade förhållanden ett vitalt intresse att avtalsfrihet inom ifrågasatt område bevaras. Det torde också med skäl kunna ifrågasättas, om ett motsatt förhållande vore till handelsresandekårens fromma. Denna kår åtnjuter i stor utsträckning förmåner, som i jämförelse med de villkor, som gälla för annan i olika slag av näringsverksamhet anställd personal, äro synnerligen fördelaktiga. Förklaringen härtill är delvis att söka däri att till resandena utgående förmåner utgöra ersättning icke allenast för själva orderanskaffningen utan för det därmed förenade ansvar, som motionärerna nu önska upphävt. En ändrad lagstiftning i den riktning motionärerna förestå skulle icke blott lända huvudmannen till skada utan komma också att oförmånligt återverka på resandens anställningsvillkor. Handelskammaren vill slutligen tillägga, att eventuellt förekommande missförhållanden beträffande handelsresandekårens villkor lämpligen torde böra lösas genom förhandlingar emellan kårens och arbetsgivarpartens organisationer.

Under åberopande av ovanstående hemställer handelskammaren, att motionen icke måtte föranleda någon åtgärd.

Norrköping den 11 mars 1946.

Östergötlands och Södermanlands handelskammare

EINAR FREDHOLM
ordförande.

Albert Eriksson.

Bilaga C.

Till kungl. kommerskollegium.

Kungl. kommerskollegium har genom remiss den 17 februari 1946 anhallit om *Smålands och Blekinge handelskammars* yttrande över en riksdagsmotion angående viss ändring av lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande. Motionärerna begära skyndsamt utredning och föreslå sådan ändring i nämnda lag att handelsresande genom tvingande bestämmelser skyddas i sin rätt till avtalad provision inom viss tid efter varans leverans, samt att avtal, varigenom handelsresande förpliktas till delcredereansvar i form av provisionsåterbäring eller straffprovision eller ansvar för köparens betalning av levererade varor, icke skall vara bindande.

De i motionen framlagda förslagen äro väl förståeliga ur synpunkten av handelsresandekårens ekonomiska intressen. Man kan emellertid knappast, såsom motionärerna gjort, frångå de nu gällande bestämmelserna i 86 och 87 §§ av lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande allt berättigande eller med fog göra gällande att de sakna praktisk betydelse.

Såsom i motionen framhålles har till försvar för delcredereansvaret anförts att detta ansvar skulle utgöra ett incitament för handelsresanden att noga göra sig underrättad om kundens vederhäftighet, innan order upptagas. Detta försvar kan, enligt motionärerna, numera icke anses hållbart. Att delcredereansvaret verkar å angivet sätt, lär emellertid icke kunna bestridas, ej heller att denna verkan av delcredereansvaret är av stor praktisk betydelse för huvudmännen. Genom att handelsresanden har ett ekonomiskt intresse av att göra sig underrättad om kundens betalningsförmåga ernås redan på detta tidiga stadium av försäljningsarbetet en viss grovsortering av kunderna, varvid de ekonomiskt svagaste elimineras. Huvudmännens arbete och kostnader i samband med soliditetsundersökningar, ordergranskning o. d. bliva till följd härav i motsvarande grad reducerade.

Motionärerna framhålla vidare att det är ekonomiskt oförnuftigt att genom en sådan regel som den nu ifrågavarande föranleda att dubbel kostnad i samma syfte — utrönande av kundens ekonomiska vederhäftighet — åsamkas handelsresanden och huvudmannen. Häremot kan invändas, att då handelsresanden i regel skaffar sig kännedom om kundens kreditvärdighet genom inhämtande av muntliga upplysningar i samband med sitt besök på den plats, där kunden driver sin rörelse, man knappast kan tala om dubbla kostnader i detta sammanhang. Det torde väl dessutom vara så att de upplysningar handelsresanden inhämtar på platsen på ett värdefullt sätt komplettera dem, som huvudmannen erhåller från kreditupplysningsbyråerna. Det är därför knappast riktigt att beteckna det tillämpade tillvägagångssättet såsom ekonomiskt oförnuftigt.

Med hänsyn till den stora betydelse de i motionen framlagda förslagen ha för såväl handelsresandena som deras huvudmän vill handelskammaren emellertid icke motsätta sig att förslagen göras till föremål för en allsidig och förutsättningslös utredning.

Jönköping den 13 mars 1946.

Smålands och Blekinge handelskammare

EVERT EKBERG.

Bilaga D.

Till kungl. kommerskollegium.

Genom remiss anmodad avgiva yttrande över en i riksdagens första kammare väckt motion angående viss ändring i lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande får handelskammaren i saken anföra.

Motionärerna framhålla att enligt gällande lag skall, då ersättning för handelsresandes arbete skall utgå i form av provision, gälla detsamma som i fråga om handelsagentur, således att handelsresande icke är berättigad utfå provision förrän köparen fullgjort sin betalningsskyldighet. Då enligt praxis handelsresandes ersättning i regel utgår i form av provision antingen helt eller jämte en mindre fast lön, har beroendet av köparens fullgörande av sin betalningsskyldighet största betydelse för handelsresanden. Denne är i förhållandet till sin huvudman, och då särskilt om han är anställd i dennes tjänst, att anse som den ekonomiskt svagare parten, och motionärerna betona, att det är en av lagstiftningens uppgifter att förhindra att ekonomisk underlägsenhet hos en part i ett arbetsförhållande utnyttjas av den andre. Detta anse motionärerna så mycket mera betingat i föreliggande fall, som förutom det att handelsresandes ersättning för utfört arbete utgår i förhållande till omslutningen av de affärer, han lyckats få till stånd, och vilket är ett osäkerhetsmoment i hans försörjning, han jämväl ålägges delcredereansvar, varigenom osäkerhetsmomentet blir

ännu mera markant även beroende på huru delcredereansvaret utformats. Motionärerna föreslå därför att sådan lagändring måtte komma till stånd, att handelsresande genom tvingande bestämmelser skyddas i sin rätt till avtalad provision inom viss tid efter varans leverans, samt att avtal, varigenom handelsresande förpliktas till delcredereansvar i form av provisionsåterbäring eller straffprovision eller ansvar för köparens betalning av levererade varor, icke skall vara bindande.

Till en början må erinras om att ifrågavarande lagstiftning tillkommit efter internordiskt samarbete, och att därför en lagändring bör komma till stånd först efter internordiska förhandlingar i frågan. Därefter vill handelskammaren som sin uppfattning framhålla, att beträffande de s. k. fasta handelsresandena utvecklingen alltmera fortskrider åt att provisions-systemet skall bortfalla. I de flesta fall synes det redan vara så, att fast lön utgår och att i de fall provision därjämte förekommer, denna endast utgör en mindre del av handelsresandens inkomst och är avsedd att utgöra en sporre för denne. Något ingripande från lagstiftarens sida med tvingande bestämmelser synes därför icke nödvändigt, utan är det lämpligast, att förhållandena fritt få utveckla sig i den riktning uti vilken de redan fortskrida. Detsamma gäller frågan om delcredereansvaret. Det synes vara ganska sällan som sådant ifrågasättes för de fasta resandena. Då lagens bestämmelser endast äro subsidiära och således lända till efterrättelse endast såvitt ej annat följer av avtal, handelsbruk eller sedvänja finnes även här icke anledning för lagstiftaren att ingripa.

Beträffande rena provisionsresande ligger saken i viss mån annorlunda till. Förhållandet till huvudmannen är här mången gång ganska lösligt. Provisionsresande äro självständiga yrkesidkare, och som sådana få de också vara underkastade strängare regler än som gäller för en fast anställd resande. Man skulle inom denna kategori kunna skilja på flera olika grupper av skiftande beskaffenhet och ovedersägligt torde väl vara, att åtskilliga, som falla under lagens definition av ordet handelsresande, hava ytterst litet existensberättigande särskilt från den stora allmänhetens sida sett. Den framfart som vissa sådana personer göra sig skyldiga till är ej värd någon uppmuntran i något hänseende men väl tvärtom. De lagbestämmelser, som därför nu förefinnas, äro väl motiverade för dessas räkning och böra ej på något sätt uppluckras. I övrigt må även här framhållas att alla parter i längden torde vara mest betjänta av att förhållandena fritt få utveckla sig utan några tvingande lagbestämmelser.

Handelskammaren anser sig icke kunna biträda motionärernas förslag.

Visby den 14 mars 1946.

Gotlands handelskammare

H. IHRE.

G. Kjällman.

Bilaga E.

Till kungl. kommerskollegium.

Genom remiss den 16 februari 1946 har kommerskollegium anhållit om *Västergötlands och norra Hallands handelskammarens* yttrande över en i första kammaren (nr 8) av herrar Sjödahl och Åman väckt motion angående viss ändring i lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande. Handelskammaren får i ärendet anföra följande.

Motionen syftar till lagändring i två olika hänseenden: dels skulle handelsresande genom tvingande bestämmelser garanteras rätt att erhålla avtalad provision viss tid efter leverans och således oberoende av huruvida köparen fullgjort sin betalningsskyldighet eller icke. Dels skulle i lagen införas förbud mot delcredereansvar för handelsresande.

Enligt gällande lag är handelsresande, där icke annat avtalats, berättigad erhålla provision å försäljningsavtal, som slutits genom hans förmedling eller eljest under sådana förhållanden att provisionsrätt föreligger, under förutsättning att köparen fullgör sin betalningsskyldighet. Enligt handelskammarens förmenande är detta en välbetänkt anordning. Vare sig en handelsresande formligen sluter köpeavtal eller, vilket säkerligen är det allra vanligaste, upptager köpeanbud, står han som den förmedlande kontakten mellan huvudmannen (säljaren) och köparen. I denna sin egenskap innehar han en ansvarsfull förtroendepost, som innefattar skyldighet för honom att upptaga affärsförbindelser endast med sådana köpare som kunna förväntas fullgöra sin betalningsskyldighet i ett uppkommet kreditförhållande. Är köparen (anbudsgivaren) icke vederhäftig för kredit, skall alltså handelsresanden underlåta affärsförbindelse eller också tillse att försäljning sker utan att kredit behöver förekomma. Motionärerna vilja hävda att huvudmannen skulle ha minst samma möjlighet att bedöma en föreliggande kreditrisk som handelsresanden. Detta är icke riktigt. I de tveksamma fallen — och det är endast de, som ha betydelse i förevarande avseende — ligger det så till att handelsresanden har avsevärt större möjligheter att uppskatta risken. Genom sina besök på platsen kan handelsresanden förskaffa sig en fylligare och noggrannare kännedom om kunden än huvudmannen, som är hänvisad till mera schematiska kreditupplysningar. Dessutom har ju handelsresanden också sitt direkta intryck av kunden och dennes sätt att sköta sin affär att bygga på. Såväl huvudmannen som handelsresanden ha ett intresse av att få sälja så mycket som möjligt men den nyss berörda skillnaden i möjligheterna till riskbedömning bör helt naturligt medföra att huvudmannen skäligen måste ha någon sorts garanti för att inte resanden i sitt eget intresse att erhålla mesta möjliga provision föranledes att åsidosätta huvudmannens intressen genom ett mot kunden alltför välvilligt bedömande av risken. Gällande lag tillgodoser på ett lämpligt sätt nu anförda synpunkter och det vore därför enligt handelskammarens mening olyckligt att eliminera hithörande bestämmelser genom en lagändring som förbjuder desamma. Till det anförda kommer att provisionen givetvis får anses innefatta täckning för de normalt obetydliga risker för handelsresanden, som följa av nuvarande lagbestämmelsen. Skulle risken för resandens del uteslutas och således

helt och hållet överflyttas på huvudmannen borde detta rimligtvis föranleda sänkning av provisionssatserna. Det ligger i köpmansyrkets natur, att vissa risker skola tagas och mera vidsynta och för affärlivet förstående handelsresande torde därför bättre uppskatta nuvarande ordning än den av motionärerna föreslagna.

Vad därefter beträffar frågan om delcredereansvaret torde till en början böra anmärkas, att sådant ansvar förekommer i relativt liten utsträckning. Där det förekommer innebär det i själva verket ingenting annat än en skärpning av det ansvar för handelsresanden, som ovan berörts, och regelmässigt i kombination med avtal om högre provision. Dylika avtal närma sig till sin natur i viss mån delägarskap. Någon anledning att genom lagbestämmelser utesluta avtalsfrihet inom ett dylikt rent affärsmässigt område kan icke anses föreligga. I varje fall ha icke motionärerna anfört några bindande skäl härför. I motionen åberopas delcredereansvarets »äventyrliga verkan i tider av nedåtgående konjunktur». Häremot kan kort och gott invändas, att ingenting är väl följdriktigare än att två företagare, som delat förtjänsten i goda tider, *båda* få finna sig i att dela de olägenheter, som mindre goda tider ådra med sig. Det kan däremot icke anses riktigt att, såsom motionärerna förutsätta, blott den ene, d. v. s. huvudmannen skall ensam bära nämnda olägenheter.

Med åberopande av det anförda får handelskammaren hemställa, att motionen i fråga icke måtte föranleda någon åtgärd.

Med ovanstående har handelskammaren tagit ställning till de genom motionen föreliggande speciella frågorna. Handelskammaren vill emellertid nämna, att det är för kammaren känt, att förhållandena ifråga om en viss del av de s. k. provisionsresandena icke äro tillfredsställande. I den mån missförhållanden föreligga torde det röra sig om arbetskraft, som icke är förstklassig. Huruvida det här är fråga om problem, som kunna lösas i lagstiftningsväg, har kammaren icke anledning eller möjlighet att nu uttala sig om. Handelskammaren har dock ansett lämpligt fästa uppmärksamheten på berörda frågor.

Borås den 16 mars 1946.

För Västergötlands och norra Hallands handelskammare

EDVIN LEFFLER.

E. Grenfors.

Bilaga F.

Till kungl. kommerskollegium.

Genom remiss den 16 februari 1946 har kungl. kommerskollegium be-
rett *handelskammaren i Karlstad* tillfälle att avgiva yttrande över i riksdagens första kammare väckt motion (I: 8) angående viss ändring i lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande.

Motionen utmynnar i en hemställan om utredning och förslag om sådan ändring av lagen i fråga,

att handelsresande genom tvingande bestämmelser skyddas i sin rätt till avtalad provision inom viss tid efter varans leverans,

samt att avtal, varigenom handelsresande förpliktas till delcredereansvar i form av provisionsåterbäring eller straffprovision eller ansvar för köparens betalning av levererade varor, icke skall vara bindande.

Handelskammaren har noga sökt överväga konsekvenserna av lagregler, sådana som de här ifrågasatta. Därvid har kammaren funnit motiverat att på av motionärerna i huvudsak anförda grunder tillstyrka en undersökning, om icke handelsresandes rätt till avtalad provision snarare borde anses konstituerad genom huvudmannens vid försäljningsavtalets slutande avgivna viljeförklaring — ehuru väl rättens aktualiserande av praktikabla hänsyn lämpligen kunde fixeras till viss tid efter varans leverans — än såsom nu är fallet bero av köparens fullgörande av betalning.

Vad åter angår det senare ledet i motionen, att avtal om delcredereansvar icke skulle vara bindande, har kammaren funnit ett dylikt stadgande innebära ett omotiverat ingrepp i parternas fria avtalsrätt och ur sådan synpunkt olämpligt. En tvingande lagregel av denna innebörd skulle sannolikt lätt kunna medföra för såväl huvudmän som handelsresande mindre önskvärda konsekvenser, och kammaren vill för sin del bestämt avstyrka ett genomförande därav.

Karlstad den 13 mars 1946.

För handelskammaren i Karlstad

A. DAHLIN

Ordf.

Per-Olof Esping.

Sekr.

Bilaga G.

Till Kungl. Maj:ts och rikets kommerskollegium.

Sedan kungl. kommerskollegium genom remisskrivelse den 16 dennes anhållit om *handelskammarens för Örebro och Västmanlands län* yttrande över en av herrar Sjödahl och Åman väckt motion angående viss ändring i lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande får handelskammaren härmed anföra:

Handelskammaren vill till en början framhålla, att de premisser, på vilka motionärerna bygga sitt resonemang, på vissa punkter torde vara oriktiga. Först och främst torde en duktig handelsresande ingalunda vara »ekonomiskt underlägsen» sin huvudman, och skulle huvudmannen söka »utnyttja» en resande på sätt motionärerna antyda, torde det icke möta större svårigheter för denne resande att skaffa sig annan anställning. Det är också resanden,

som å slutsedelsblanketten eller ordersedeln angiver betalningsvillkoren, varom han tidigare underrättats av sin huvudman. Har huvudmannen »beviljat anstånd med köpeskillingen och utebliver i följd härav betalningen, inverkar detta icke å agentens rätt till provision, utan så är att denne samtyckt till åtgärden». (§ 68 kommissionslagen). Handelsresanden har också tvivelsutan bättre möjligheter än huvudmannen att bedöma en kunds solvens; det är resanden som besöker kunden och har den personliga kontakten med honom. Det må visserligen vara riktigt, att »handelsresandens ersättning för utfört arbete utgår i förhållande till omslutningen av de affärer han lyckas få till stånd, och att detta utgör ett osäkerhetsmoment i hans försörjning, men identiskt lika torde förhållandet vara med huvudmannen, som dessutom riskerar icke blott provisionen utan i stället hela köpesumman. Detta förhållande torde framträda speciellt under nedåtgående konjunkturen, då det är särskilt angeläget att handelsresanden gör sitt bästa för att hålla sig å jour med kundernas solvens. Det torde knappast behöva framhållas, att det ansvar som enligt motionärernas uppfattning bör åvila handelsresanden därest han »genom medvetet oriktiga uppgifter angående köparens solvens på ett otillbörligt sätt påverkat huvudmannen att sluta avtalet», i realiteten är föga värt, icke minst på grund av bevissvårigheterna.

Nu kan man visserligen framhålla, att i regel ett mycket gott och förtroendefullt samarbete äger rum mellan handelsresanden och hans huvudman, och att i realiteten de provisionsbelopp, en resande förlorar på dåliga kunder icke spela alltför stor roll varken för honom eller huvudmannen. Men det torde utan tvekan vara högst olyckligt att knäsetta den av motionärerna förordade principen; följderna härav skulle, i den mån någon följd skulle visa sig, bl. a. vara en uppluckring av handelsresandenas känsla av ansvar gentemot huvudmannen, och detta måste i sin tur medföra en justering av handelsresandekårens provisionssatser över huvud. Huvudmannens kostnader, vari ingå såväl ersättning till resanden som kundförluster, måste täckas på ena eller andra sättet. En utjämning på den av motionärerna föreslagna vägen måste därför i det långa loppet medföra ett gynnande av de mindre duktiga och mindre ansvarskännande handelsresandena på övrigas bekostnad.

Men handelskammaren vill framför allt hävda avtalsfrihetens princip på detta liksom på andra områden av handelsrätten. Något behov av en lagstiftning, sådan som den av motionärerna skisserade, torde icke föreligga. De tvistefrågor, som till äventyrs tid efter annan kunna framkomma, lösas utan tvivel bäst genom förhandlingar mellan parterna och deras organisationer, utan hjälp av kategoriska lagstadganden, vilka i regel endast snedvrida och hindra en sund utveckling.

Örebro den 20 februari 1946.

Handelskammaren för Örebro och Västmanlands län

GUNNAR BJÖRKMAN.

H. Bergstrand.

Bilaga H.

Till kungl. kommerskollegium.

Genom remiss den 16 februari 1946 har kungl. kommerskollegium anhållit om handelskammarens yttrande över en av herrar Sjödahl och Aman i riksdagens första kammare väckt motion om ändring i gällande lagstiftning beträffande handelsresandes rätt till provision och skyldighet att stå delcredereansvar.

Med anledning härav får handelskammaren anföra följande.

Det har av motionärerna erinrats om, att enligt bestämmelserna i 86 och 87 §§ lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande, provision icke utgår till resanden, förrän köparen fullgjort sin betalningsskyldighet. Dessa bestämmelser anse motionärerna otillfredsställande och bära ersättas med tvingande bestämmelser, att handelsresande skall äga rätt att utfå sin provision inom viss kort tid, exempelvis högst tre månader efter det varan expedierats.

Uppenbarligen tala en del skäl till förmån för ett bifall av motionärer- nas hemställen. På grund av att krediterna numera i så hög grad begränsats, torde dock i regel provisionsbetalning ske inom den av motionärerna önskade tiden. Emellertid variera förhållandena avsevärt, och en lagbestämmelse i enlighet med den föreslagna skulle, även om den kan finnas önskvärd, likväl skapa svårigheter för vissa branscher. Särskilt gäller detta avbetalningshandeln, där det med tillämpning av den föreslagna regeln ofta skulle kunna förekomma, att provision finge utgivas för hela försäljningssumman, innan någon mera betydande del därav erlagts av köparen. På grund av de befarade svårigheterna nödgas handelskammaren avstyrka lagändring härutinnan.

I fråga om delcredereansvar föreslå motionärerna, att kommissionslagen kompletteras med en bestämmelse om, att avtal om delcredereansvar i form av avstående av avtalad provision eller av straffprovision eller ansvar för varans betalning icke skall vara bindande för handelsresande. Som motiv härför anföres, att huvudmannen genom sin organisation och ett högt utvecklat kreditupplysningsväsende har ojämförligt större möjligheter att förvissa sig om kundens vederhäftighet och att undersökning härom alltid vidtages, innan en order konfirmeras. Härtill understrykes särskilt delcredereansvarets nackdelar vid nedåtgående konjunkturer. Handelsresandens uppgift borde principiellt vara fullgjord genom att han bringat avtalet till stånd, och om en kund ansåges tillräckligt stabil vid orderns upptagande och godkännande men vid en därefter inträffad ekonomisk kris komme i sämre ekonomisk situation, borde det vara huvudmannens ensak att stå den risk detta innebure.

Motionärerna synas vara av den uppfattningen, att huvudmannen genom införskaffande av soliditetsupplysningar äger möjlighet att på ett betryggande sätt göra sig underrättad om sina kunders solvens. Otvivelaktigt är också, att dessa upplysningar under senare tid betydligt vunnit i värde och tillförlitlighet. Men vid sidan härav fordras alltjämt en mera ingående kännedom om kunden, som endast kan vinnas genom personlig kontakt. Det åvilar i första hand handelsresanden att etablera sådan.

Handelsresandens uppgift kan icke anses fullgjord, så snart försäljningsavtalet är upprättat. Det hör också till hans skyldigheter att under avtalets fortgång i såväl huvudmannens som eget intresse göra sig underrättad om kundens förhållanden. Den riskfördelning mellan huvudman och resande, som gällande lagstiftning förutsätter, är ägnad att befrämja samarbetet dem emellan. Resandens delcredereansvar motsvaras också av, att en under dylikt ansvar anställd resande intager en mera självständig ställning än andra handelsresande. De äro närmare hänförliga till egna företagare än anställda, och enligt vad handelskammaren har sig bekant, motsvaras delcredereansvaret också i regel av högre provision eller bättre avlöningsförmåner.

Ett borttagande av all ekonomisk risk för resanden, även om det bara rör sig om provision på sådana försäljningar, där köparen icke fullgör sin betalningsskyldighet måste slippa resandens intresse för kundernas betalningsförmåga, vilket måste bidra till att skapa en ökad osäkerhet inom handeln. Med hänsyn till att handelsresandenas organisationer på senare tid vuxit sig allt starkare, synes det handelskammaren, som om man genom överenskommelser med arbetsgivarna borde kunna snabbare och smidigare rätta till de otillfredsställande förhållandena, än om man ginge lagstiftningens väg. Erfarenheter från åtskilliga andra områden inom förvärvslivet ha visat, att härigenom stora och bestående resultat stå att vinna.

Under hänvisning till vad ovan anförts, avstyrker handelskammaren bifall till förslaget om, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära skyndsamt utredning och förslag om ändring av 86 och 87 §§ av lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande i av motionärerna antydd riktning.

Gävle den 13 mars 1946.

Handelskammaren i Gefle för Gefleborgs län, Uppland och Dalarna

K. F. GÖRANSSON.

Birger Bellander.

Bilaga I.

Till kungl. kommerskollegium.

Genom remiss den 16 februari 1946 har kungl. kommerskollegium anhållit om yttrande av *Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare* över en i riksdagens första kammare väckt motion (nr 8) angående viss ändring i lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande och får handelskammaren i anledning därav vördsamt anföra följande.

Motionen utmynnar i en hemställan om utredning och förslag angående sådan ändring i lagen, att handelsresande genom tvingande bestämmelser skyddas i sin rätt till avtalad provision inom viss tid efter varans leverans samt att avtal, varigenom handelsresande förpliktats till delcre-

dereansvar i form av provisionsåterbäring eller straffprovision eller ansvar för köparens betalning av levererade varor, icke skall vara bindande.

Med handelskammarens uppfattning måste det såsom hittills tillkomma handelsresanden och hans huvudman att själva bestämma de närmare villkoren för samarbetet dem emellan. Handelskammaren kan därför icke biträda förslaget att i lagen skulle införas bestämmelser av innehåll, att vad sålunda avtalats — exempelvis beträffande delcredereansvar — icke skulle vara bindande. Å andra sidan vill handelskammaren icke bestrida, att det i vissa fall kan komma att framstå såsom obilligt mot handelsresande, att denne går miste om avtalad provision på grund av ensidiga åtgärder från huvudmannens sida. Handelskammaren avser närmast det fall, att huvudmannen beviljar anstånd med erläggande av likvid för av handelsresanden försåld vara och likvid därefter antingen av någon anledning helt uteblir, varigenom handelsresanden går miste om sin provision, eller i varje fall oskäligt fördröjes ur handelsresandens synpunkt. I dylika fall synes det handelskammaren möjligen böra stadgas skyldighet för huvudmannen att ändock inom viss tid efter leveransen utgiva provisionen.

Under återopande av det anförda får handelskammaren såsom infordrat yttrande uttala, att handelskammaren i princip icke har något att erinra mot att frågan om skyddande av handelsresandes rätt till provision i sist angivna fall göres till föremål för utredning.

Sundsvall den 11 mars 1946.

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare

GUST. GÖRANSON.

Helge Thomson.

Bilaga J.

Till Kungl. Maj:ts och rikets kommerskollegium.

Genom remiss den 16 februari 1946 har *Norrbottnens och Västerbottens läns handelskammare* anmodats avgiva yttrande över en av herrar Sjödahl och Åman i riksdagens första kammare väckt motion angående viss ändring i lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande. Med anledning härav får handelskammaren vördsamt anföra.

I motionen föreslås utredning och förslag om sådan ändring i nyssnämnda lag, att handelsresande genom tvingande bestämmelser skyddas i sin rätt till avtalad provision inom viss tid efter varans leverans samt att avtal, varigenom handelsresande förpliktats till delcredereansvar i form av provisionsåterbäring eller straffprovision eller ansvar för köparens betalning av levererade varor icke skall vara bindande.

Enligt kommissionslagen gälla i fråga om villkoren för provision till handelsresande de bestämmelser, som givits för handelsagenter. Provision utgår således endast om köparens betalningsskyldighet fullgöres. Om

avtalet icke fullgöres å köparens sida, skall provision ändock utgå, om underlåtenheten beror på säljaren. Har huvudmannen överenskommit med köparen om avtalets återgång eller har han beviljat honom anstånd med köpeskillingen och uteblir i följd härav betalningen, inverkar detta icke på handelsresandens rätt till provision, om denne icke samtyckt till åtgärden. Dessa bestämmelser äro dock icke tvingande, utan gäller endast om ej annat följer av avtal eller av handelsbruk eller annan sedvänja.

I motionen framhålles nu, att handelsresande i regel erhåller sin lön i form av provision och att denne härigenom blir utomordentligt beroende av att köparen fullgör sin betalningsskyldighet. Det säges vidare, att hans ersättning blir beroende av omständigheter, som han icke kan med säkerhet bedöma och över vilka han icke kan råda, då icke han utan huvudmannen äger sluta försäljningsavtalet.

Handelskammaren vill häremot andraga, att det i många fall torde vara så att det är handelsresanden, som avslutar försäljningsavtalet i huvudmannens namn, nämligen i de fall, då handelsresanden genom slutsedelsblanketter eller på annat sätt bemyndigats att för denne sluta försäljningsavtal.

I dessa fall, där handelsresanden ensam får avgöra kundens solvens och kreditvärdighet bör han även själv stå risken av att hans provision utebliver eller försenas genom köparens bristande betalning.

I de fall åter, där handelsresanden endast upptager order, som därefter insändas till huvudmannen, ligger det i dennes intresse, dels att försäljning kommer till stånd och dels att denna sker på så goda villkor som möjligt för honom. Detta jämte ovan refererade lagbestämmelser bör därför vara nog garanti för att handelsresanden skall erhålla skälig ersättning för sitt arbete och även att han i tid erhåller sin ersättning. Att denna inflyter oregelbundet torde vara ofrånkomligt och ligga i yrkets natur. Handelskammaren vill även erinra om den rådande möjligheten att avvika från lagens bestämmelser genom avtal.

Vad beträffar handelsresandes delcredereansvar känner handelskammaren icke till i vad mån dylikt ansvar brukar åligga handelsresande. Även på detta område synes emellertid i stort sett samma synpunkter göra sig gällande som beträffar rätten att utfå provision inom viss tid. I varje fall vore det att gå för långt, om i lag skulle fastslås, att varje avtal om delcredereansvar för handelsresande skulle vara icke bindande. Handelskammaren vill mot motionärernas uppfattning, att mellan handelsresanden och hans huvudman »i själva verket» föreligger ett tjänsteförhållande, erinra att detta så ingalunda alltid är fallet. I detta avseende kan hänvisas till 86 och 87 §§ i kommissionslagen, som skiljer just mellan resande anställda i huvudmannens tjänst och andra resande.

Handelskammaren får därför under hänvisning till vad ovan anförts värdigt samt avstyrka bifall till förevarande motion.

Luleå den 9 mars 1946.

Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare

BURE HOLMBÄCK.

Birger Rothelius.

Bilaga K.

Till kungl. kommerskollegium.

I anledning av begärt utlåtande över en av herrar Sjödahl och Åman vid innevarande års riksdag väckt motion angående viss ändring i lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande får *Svenska handelsagenters förening*, som finner den föreslagna lagändringen väl motiverad, härmed tillstyrka densamma.

Stockholm den 8 mars 1946.

Svenska handelsagenters förening.

ERIK SJÖMAN.

A. Lindstedt.

Bilaga L.

Till Riksdagens första lagutskott.

Genom nådig remiss den 7 februari 1946 har *Stockholms handelskammare* beretts tillfälle avgiva yttrande till första lagutskottet över en i första kammaren av herrar Sjödahl och Åman väckt motion (nr 8) om vissa ändringar i lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande. I anledning härav får handelskammaren anföra följande.

Motionärerna framhålla inledningsvis angelägenheten av att lagstiftningen om handelsresande utformas på ett sådant sätt, att icke huvudmannen kan utnyttja sin i förhållande till handelsresanden ekonomiskt starkare ställning till att föreskriva obilliga anställningsvillkor. De åberopa härvid särskilt bestämmelserna i 68 § kommissionslagen, enligt vilka handelsresande, som avlönas med provision, icke utfår denna, så framt icke köparen fullgör sin betalningsskyldighet. Handelsresandens ersättning för sitt nedlagda arbete bleve härigenom, framhålla motionärerna, beroende på omständigheter, varöver icke han utan huvudmannen kunde råda, då det ju tillkomme huvudmannen att sluta försäljningsavtalet. Motionärerna understryka vidare de enligt deras mening obilliga konsekvenserna av att handelsresande genom avtal eller handelsbruk få åtaga sig att »stå delcredere». De förmena, att huvudmannen har ojämförligt större möjligheter att förvissa sig om kundernas vederhäftighet, och hävda, att undersökning härom alltid vidtages, innan en order konfirmeras. Eftersom handelsresanden icke erhöle provision på icke godkända order, saknade han intresse att anskaffa värdelösa sådana. Motionen utmynnar i en hemställan om skyndsamt utredning och förslag om sådan ändring i kommissionslagen, att handelsresande genom tvingande bestämmelser skyddas i sin rätt till avtalad provision inom viss tid efter varans leverans, samt

att avtal, varigenom handelsresande förpliktas till delcredereansvar i form av provisionsåterbäring eller straffprovision eller ansvar för köparens betalning för levererade varor, icke skall vara bindande.

Handelskammaren får till en början erinra om att 1914 års lag om kommission, handelsagentur och handelsresande tillkom som en följd av samarbete med danska och norska kommittéer samt att lagstiftning i stort sett överensstämmande med den svenska sedermera utfärdats i såväl Danmark som Norge. Lagen utgjorde vid sin tillkomst i allt väsentligt en kodifikation av då gällande handelsbruk på detta område, och lagen gjordes såsom andra liknande lagar på förmögenhetsrättens område i allt väsentligt dispositiv; den avsågs sålunda blott giva regler för sådana fall, då varken avtal eller handelsbruk lämnade erforderlig ledning för bedömmande av uppkommande tvistefrågor. Några större förändringar i rättsuppfattningen inom de områden av samhällslivet, som förevarande lagstiftning omspänner, har, såvitt handelskammaren kunnat finna, icke inträtt sedan lagens tillkomst. Däremot har otvivelaktigt, då det gäller handelsresande, en viss förskjutning inträtt emot fastare anställningsförhållanden. I allt större omfattning begagna sig numera fabrikanter och grossister av fasta resande för förmedling av varuomsättningen, och de rena provisionsresandena, som ofta äro att betrakta icke som anställda utan som självständiga uppdragstagare, många gånger för flera olika huvudmän, torde successivt ha minskat i betydelse. Denna utveckling, som enligt handelskammarens mening måste hälsas med tillfredsställelse, torde bland annat bero på den skärpta konkurrensen inom affärslivet, som medfört stegrade anspråk på resandenas kvalitet, och på den tilltagande svårigheten att finna verkligt dugande arbetskraft, vilket allt bidragit till att hos fabrikanter och grossister skapa intresse av att knyta resandena så fast som möjligt vid sina företag. Skickliga resande torde numera betraktas som en viktig förutsättning för ett företags framgång, vilket också avspeglas i de väsentligt bättre ekonomiska förmåner, som dessa i regel åtnjuta i förhållande till andra i samma företag anställda.

Av den fulla avtalsfriheten på detta område följer givetvis en viss risk för att den ekonomiskt starkare parten i avtalsförhållandet kan utnyttja sin övermakt till att betinga sig villkor, som ur en eller annan synpunkt kunna anses obilliga. Det undandraget sig emellertid handelskammarens bedömande, huruvida och i vad mån i praktiken sådant utnyttjande förekommit. Den stora efterfrågan på och konkurrensen om arbetskraften samt handelsresandekårens generellt sett goda ekonomiska ställning tala mot att sådana missförhållanden förekomma. Mot de mest flagranta fallen av missbruk av avtalsfriheten lämna för övrigt bestämmelserna om rättshandlingars ogiltighet i avtalslagen ett visst skydd.

Motionärerna ha ansett, att redan lagens dispositiva bestämmelser om provisionen beroende av att köpeskillingslikviden inflyter utgöra en obilighet mot handelsresanden. Denna uppfattning kan handelskammaren icke dela. Det måste tvärtom anses naturligt för den verksamhet handelsresanden utövar, och särskilt då denna innebär slutande av avtal för huvudmannens räkning, att provision icke utgives, med mindre än att det genom resandens medverkan ingångna avtalet helt fullföljes. Det är icke något för handelsresandekåren enastående, att ett avtals genomförande utgör förutsättning för den förmedlande partens ersättningsrätt, utan

detta förekommer på ett flertal olika områden av affärlivet. För det fall, då avtalets uteblivna fullföljande berott på åtgärder, som huvudmannen själv vidtagit, exempelvis genom anstånd med köpeskillingens erläggande, stadgas för övrigt uttryckligen i 68 § andra stycket kommissionslagen, att handelsresandens provision likväl skall utgå, såframt han icke samtyckt till de av huvudmannen vidtagna åtgärderna. Att denna föreskrift satts ur kraft genom avtal, har icke ens påståtts av motionärerna.

Motionärerna synas vidare hävda, att det vore vanligt, att huvudmannen i avtal med handelsresande kräver en långt gående skyldighet för dem att »stå delcredere». Såvitt handelskammaren inhämtat, torde det emellertid vara förhållandevis sällsynt, att huvudmannen föreskriver annan påföljd vid utebliven köpeskillning än den i lagen förutsatta, nämligen provisionens förlust, och i de fall, där ansvar utkräves härutöver, är detta begränsat och kan långt ifrån betecknas som ett verkligt delcredereansvar d. v. s. en förpliktelse att svara för köparens betalningsskyldighet såsom för egen skuld. Det förekommer sålunda inom vissa branscher, att huvudmannen fordrar, att även handelsresanden skall bära en viss del av den på huvudmannen eljest helt vilande risken för att betalning för de genom handelsresandens förmedling omsatta varorna icke inflyter. Handelsresandens ekonomiska ansvar torde därvid utgöra blott en bråkdel av huvudmannens egen förlustrisk. Sådant delat ansvar förekommer just på de områden, där det på grund av det stora antalet köpare och dessas begränsade ekonomiska underlag är utomordentligt svårt för huvudmannen att följa den ekonomiska ställningen hos var och en av mångfalden smärre avnämare. Beträffande dessa kunder äro för övrigt soliditetsupplysningar relativt värdelösa. Handelsresanden har däremot under sin praktik oftast förskaffat sig ett säkert underlag för bedömande av varje kunds förmåga att göra rätt för sig, och hans ekonomiska medansvar gör honom mer benägen att iakttaga försiktighet vid orderupptagandet, än han skulle ha varit utan sådan ansvarighet.

Över huvud taget synas motionärerna vid sin behandling av frågan om handelsresandes rätt till provision helt ha bortsett ifrån att handelsresande icke endast har till uppgift att upptaga order utan även i stor utsträckning äger sluta för huvudmannen bindande avtal. I sistnämnda fall torde nuvarande praxis utgöra en förutsättning för att huvudmannen över huvud taget skall våga anlita helt eller delvis provisionsavlönade handelsresande. Såväl vid avtalsslut som även då det gäller enbart orderupptagande, är det ofta handelsresandens bedömande, som blir avgörande för om avtal över huvud taget kommer till stånd. Den resande som därvid skyddar sin huvudmans intressen tillgodoser därmed även sitt eget. Med den av motionärerna förordade lagändringen föreligger däremot risk för att handelsresandens strävan komme att koncentreras på att upptaga så många order och att åstadkomma så många avtal som möjligt.

Särskilt ur principiella synpunkter är motionärernas förslag ägnat att väcka starka betänkligheter, då ju detta skulle innebära synnerligen allvarliga ingrepp i de enskilda parternas avtalsfrihet. Om över huvud taget tvingande lagbestämmelser skola genomföras på detta eller andra närstående områden av civilrätten, vilka sedan gammalt varit förbehållna parternas fulla avtalsfrihet, bör detta ske, allenast då det är oundgängligen nödvändigt för att komma till rätta med uppenbara missförhållan-

den. Några sådana ha, såsom framgår av det föregående, icke visats föreligga: tvärtom tala starka skäl för att nuvarande av kommissionslagens bestämmelser stödda ordning bibehålles. De föreslagna ingreppen i enskildas rättsförhållanden, som helt torde sakna motsvarighet inom svensk lagstiftning, innebära en fastlåsning av villkoren för provisionens åtnjutande. De komme säkerligen att återverka på utformningen av handelsresandenas anställningsvillkor i övrigt, då ju avlöningsförmånerna givetvis utmätts under hänsynstagande till såväl arten av resandenas arbete som de därmed förenade ekonomiska riskerna. En tvingande reglering av provisionsvillkoren kan följaktligen befaras så småningom resultera i tvångsbestämmelser även i andra avseenden.

Visserligen åsyfta motionärerna allenast en utredning angående handelsresandes provisionsförmåner, men de förslag motionärerna härvid framfört gälla i själva verket så fundamentala grundsatser i kommissionslagen — och inom civilrätten över huvud taget — att en utredning icke kan begränsas allenast till de av motionärerna berörda problemen utan måste utsträckas till en allmän revision av kommissionslagen. Med hänsyn till att denna lag, som tidigare påvisats, tillkommit efter nordiskt samarbete, kan en dylik revision åsyftande vissa genomgripande förändringar i lagen icke vidtagas utan föregående gemensam beredning med övriga nordiska länder med likartad lagstiftning.

Handelskammaren får vidare erinra om att frågor rörande handelsresandes och andra därmed jämställda s. k. beroende uppdragstagares sociala förmåner i skilda avseenden vid olika tillfällen varit föremål för ingående överväganden, och att dessa uppdragstagare därvid bl. a. nyligen tillerkänts förhandlingsrätt. Handelsresandenas organisationer ha sålunda numera möjlighet att genom direkta fria förhandlingar med arbetsgivare och deras organisationer söka få sådana ändringar i anställningsförhållandena genomförda, som kunna anses rimliga. Denna utväg torde i längden avgjort vara att föredraga även för handelsresandena själva. Det finns enligt handelskammarens uppfattning icke någon som helst anledning, varför just handelsresande skulle tillerkännas en särställning i förhållande till andra anställda eller uppdragstagare och genom lagstiftningens hjälp få sig tillförsäkrade särskilda anställningsförmåner.

Vad slutligen beträffar frågan om en allmän under nordiskt samarbete vidtagen revision av kommissionslagen får handelskammaren blott fästa uppmärksamheten på att en begäran härom framställdes senast år 1937 i en av Fullmäktige för Svenska handelsresandeföreningar avgiven skrivelse till statsrådet och chefen för kungl. justitiedepartementet, vilken framställning emellertid, handelskammaren vederligt, ännu icke avgjorts.

Under återopande av vad ovan anförts får handelskammaren avstyrka den remitterade motionen.

Stockholm den 26 mars 1946.

För Stockholms handelskammare:

HARALD NORDENSON.

Gösta Bohman.

Bilaga M.

Till Riksdagens första lagutskott.

Genom nådig remiss den 8 februari 1946 har *Skånes handelskammare* beretts tillfälle att avgiva yttrande över en i första kammaren av herrar Sjödahl och Åman väckt motion (nr 8) om vissa ändringar i lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande gällande betalningen av provision till handelsresande och handelsresandes delcredereansvar. Till remissens besvarande får handelskammaren anföra följande.

Inledningsvis får handelskammaren erinra om att ifrågavarande lagstiftning har internordisk karaktär. Den har tillkommit i samarbete med övriga nordiska länder och de i densamma innefattande bestämmelserna överensstämman i stort sett med motsvarande lagregler i Danmark och Norge. Skola ändringar göras däri måste dessa därför ovillkorligen vidtagas i samförstånd med dessa länder. De nuvarande bestämmelserna inneburo vid lagens tillkomst närmast en kodifiering av gällande handelsbruk. De torde också alltiämt motsvara den praxis, som inom affärslivet råder på detta område. Visserligen har handelsresandekårens anställningsförhållanden utvecklats i riktning mot en fastare ställning för resande med fast lön och provision eller enbart fast lön men i fråga om villkoren för utbetalning av provision har någon förändring icke inträtt. Handelskammaren har för sin del icke det intrycket, att huvudmännen som de ekonomiskt starkare av de båda parterna skulle obehörigen utnyttja sin ställning gentemot handelsresandena. Tvärtom torde företagen vara angelägna om att se till att handelsresandena känner samhörighet med företagen. Det må i detta sammanhang erinras om att handelsresandena åtnjuta förhandlingsrätt och att deras intressen å arbetsmarknaden tillvaratagas av livskraftiga organisationer.

Gentemot motionärernas åsikt, att det skulle utgöra en obillighet mot handelsresanden, att provisionens utfående vore beroende av att köpeskillingen inflyter, vill handelskammaren hävda en motsatt mening. Handelskammaren finner sålunda lagens ståndpunkt d. v. s. att en förutsättning för att handelsresanden skall äga rätt till provision är att den i avtalet betingade köpeskillingen erlägges, vara baserad på en affärsmässigt sund och riktig princip, som tämligen allmänt tillämpas även i flertalet andra länder. Den inskräper, att handelsresandens uppgift icke är inskränkt till att verka för avsättning av varor och att införskaffa största möjliga antal order utan att i egenskap av firmans företrädare även i övrigt tillvarataga firmans intressen. Genom sina personliga förbindelser med kunderna har han ofta bättre möjligheter än huvudmannen eller utomstående soliditetsbyråer att följa kundernas förhållanden och kan på grund därav vid tecken på betalningssvårigheter på ett tidigt stadium varsko sin huvudman därom, varigenom kreditförluster undvikas. Den gällande ordningen tillgodoser huvudmännens behov av trygghet mot mindre ansvarskännande handelsresande, vilka för att öka sina provisionsinkomster eljest lätt skulle upp- taga order även i sådana tveivelaktiga fall, där de rätteligen borde ha avhållit sig härifrån. Någon obillighet mot handelsresanden innebär den icke. Enligt handelskammarens mening är den fastmera en styrka för handels-

resandena själva, som vid inträffade kundförluster kunna gentemot sina huvudmän hänvisa till att de även själv drabbas av förlust genom att de går miste om sin provision.

Beträffande de av motionärerna lämnade uppgifterna om att det vore vanligt att i avtal med handelsresande denne gentemot sin huvudman iklädde sig en långt gående skyldighet att stå delcredere, är handelskammaren av den uppfattningen, att, när det gäller handelsresande, klausuler av dylik innebörd äro mycket sällsynt förekommande. Handelskammaren har vid förfrågningar hos olika företag inom sitt distrikt icke påträffat något företag, vars avtal med sina resande innehåller en sådan klausul. Vid under hand gjord hänvändelse till föreningen Sveriges aktiva handelsresande har denna ej heller kunnat påvisa något företag inom distriktet, vars resande skulle vara bundna av en dylik klausul; utanför distriktet ha endast två företag namngivits.

Handelskammaren har sig bekant, att det i fråga om handelsagenter, särskilt med representation för utländska hus, ej sällan förekommer, att agenten står delcredereansvar. I dessa fall är det av naturliga skäl merendels agentens omdöme, som i realiteten är avgörande för huvudmannens godkännande av ordern, varför agentens delcredereansvar är av väsentlig betydelse för huvudmannen. Agenten torde i dessa fall kompenseras för delcredereansvaret i form av bättre provisionsförmåner än eljest skulle ha utgått.

Handelskammaren vill för sin del bestämt motsätta sig att statsmakterna genom tvingande lagbestämmelser ingripa reglerande å det viktiga avsnitt inom civilrätten, som det här är fråga om. Några missförhållanden, som skulle påkalla ett dylikt ingripande, föreligger, såvitt handelskammaren kunnat utröna, icke. Handelskammaren vill slutligen fästa uppmärksamheten därå, att frågan även har en internationell aspekt. Helt visst skulle det bli till skada för svenskt affärsliv om genom lagändring av i motionen påyrkad karaktär utländska affärshus skulle i förhållande till sina ombud i Sverige bli betagna rätten att lämna de föreskrifter i hithörande ting, som tillämpas i övriga länder.

Under åberopande av vad sålunda anförts får handelskammaren hemställa att motionen icke måtte föranleda någon åtgärd.

Malmö den 2 april 1946.

Skånes handelskammare, omfattande Skåne och södra Halland.

N. W. LUNDBLAD.

Gösta Jacobsson.

Bilaga N.

Till Riksdagens första lagutskott.

Genom nådig remiss den 8 februari 1946 har Kungl. Maj:t berett handelskammaren tillfälle att till riksdagens första lagutskott avgiva yttrande över en vid 1946 års riksdag i första kammaren väckt motion, nr 8, angående viss ändring i lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande.

I anledning härav får handelskammaren i ärendet avgiva följande yttrande.

Den remitterade motionen, vilken avgivits av herrar Sjödahl och Åman, utmynnar i ett förslag, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära skyndsamt utredning och förslag om sådan ändring i lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande, att handelsresande genom tvingande bestämmelser skyddas i sin rätt till avtalad provision inom viss tid efter varans leverans, samt att avtal, varigenom handelsresande förpliktas till delcredereansvar i form av provisionsåterbäring eller straffprovision eller ansvar för köparens betalning av levererade varor, icke skall vara bindande.

Så vitt handelskammaren kunnat finna ha motionärerna i den föreliggande motionen i viss mån förenklat de problemställningar, som beröras i motionen. Till att börja med vill handelskammaren sålunda framhålla, att det inom åtskilliga branscher torde vara genomgående praxis att handelsresandena äro anställda helt mot fast lön. För bedömande av de i motionen upptagna frågorna vore det av betydelse att äga kännedom om hur stor del av samtliga handelsresande som äro anställda på dylikt sätt. Några tillförlitliga uppgifter härom har handelskammaren emellertid icke kunnat erhålla. Vad härefter angår de handelsresande, som äro anställda mot fast lön jämte provision eller enbart mot provision, och som alltså beröras av de i motionen angivna förslagen, är att märka, att även inom dessa kategorier i praktiken avsevärda olikheter råda i fråga om handelsresandenas ställning. Inom dessa kategorier torde det övervägande antalet resande vara anställda på villkoren fast lön jämte provision. I vilken omfattning det därvid förekommer, att företagen jämväl betala de resandes samtliga resekostnader, kan icke avgöras utan särskilda undersökningar, men handelskammaren har vid förfrågningar hos sina medlemmar funnit, att så ofta är fallet. Med det anförda har handelskammaren endast velat påvisa, att det inom handelsresandekåren förekommer anställningsvillkor av mycket varierande slag och att det därför, innan eventuella lagändringar i enlighet med motionärernas förslag genomföras, är nödvändigt att en grundlig utredning av dessa anställningsförhållanden verkställs, så att det verkliga behovet av dylika lagändringar för olika kategorier resande blir belyst.

I motionen har framhållits, att handelsresandena oftast intaga en beroende ställning till huvudmannen och att de i avtalet med denne i hög grad äro att anse såsom den ekonomiskt svagare parten, varför lagstiftningen mera än som skett bör taga sikte på att skydda handelsresanden i hans anställningsförhållande. De uppgifter, som handelskammaren kunnat erhålla, giva emellertid en något annan bild härav än den motionärerna tecknat, åtminstone vad beträffar det nu aktuella läget. Sålunda har från

de företag, med vilka handelskammaren varit i kontakt i denna fråga, påpekats, att det för närvarande råder brist på kvalificerade handelsresande, varför firmorna ofta överbjuda varandra, då det gäller att anställa nya resande. Givetvis kan detta läge snart nog förändras, men handelskammaren har dock ej velat underlåta att omnämna förhållandet.

Med utgångspunkt från handelsresandenas ställning som den ekonomiskt svagare parten i anställningsavtalet ha motionärerna påyrkat, att de nu ofta tillämpade bestämmelserna, att provisionsresandenas provision göres beroende av att betalning inflyter från köparen, måtte genom tvingande bestämmelser i lagen förbjudas, så att provision i varje fall skall utgå inom viss kort tid, exempelvis längst tre månader efter det varan expedierats. Förslaget motiveras bl. a. därmed, att köpeavtalet ingås mellan kunden och huvudmannen, att denne genom det moderna kreditupplysningsväsendet har lika stora möjligheter som resanden att bedöma eventuella kunders kreditvärde samt att provisionsbeloppet i jämförelse med den risk som huvudmannen löper för den levererade varans värde är av relativt ringa betydelse, medan provisionen däremot för resanden är av betydande vikt.

Med hänvisning till vad ovan anförts om handelsresandenas väsentligt olika ställning inom olika branscher och företag, vill handelskammaren till att börja med framhålla, att den av motionärerna här påyrkade regeln icke kan göras generell för samtliga handelsresande. Enligt vad handelskammaren kunnat inhämta utgöra provisionsförlusterna för resandena i många fall en mycket blygsam del av deras samlade provisionsinkomster. Särskilt under de senaste åren med det ringa antal betalningsinställelser och konkurser som då förekommit, torde provisionsförlusterna av dessa anledningar ha spelat en mycket underordnad roll. Å andra sidan kunna naturligtvis dessa förluster under en nedåtgående konjunktur få en större betydelse. Vad motionärerna anført rörande huvudmannens möjligheter att genom kreditupplysningar skaffa sig en tillräcklig kännedom om kundernas kreditvärde är enligt handelskammarens uppfattning ej fullt riktigt. Kreditupplysningarna kunna ofta vara missvisande och giva sällan en tillräcklig ledning för huvudmannens handlande. Det lär ej kunna förnekas, att handelsresandena ofta genom sin kännedom om de lokala förhållandena inom sina distrikt äro de som bäst ha möjlighet att bedöma kundernas kreditvärde. Att under sådana förhållanden lämna handelsresanden helt utanför de risker, som kunna föreligga vid försäljningen, synes handelskammaren i hög grad betänkligt. Det har även från företagets sida för handelskammaren framhållits, att om handelsresanden i varje fall berättigades till provision, oavsett om betalning inflyter, ett visst motsatsförhållande mellan huvudmannen och resanden skulle uppkomma. Ett motsatsförhållande som nu icke föreligger. Handelsresanden skulle vara benägen att taga upp order även i fall där han vore medveten om att avsevärda risker för utebliven betalning föreläge, och huvudmannen skulle många gånger få svårare att bedöma inkomna order än vad han under nuvarande förhållanden har.

Handelskammaren vill sålunda för sin del avstyrka, att någon generell regel av den innebörd motionärerna föreslagit infördes i lagen. Däremot synes det handelskammaren rimligt, att vissa regler infördes rörande rätt för handelsresanden att inom viss tid erhålla uppställning över sina provi-

sionsfordringar, exempelvis så att provisionsredovisning lämnades efter utgången av varje kvartal.

I den föreliggande motionen har även upptagits frågan om sådana fall där handelsresande ålagts delcredereansvar i olika former. Såvitt handelskammaren kunnat finna vid den flyktiga undersökning, som hunnit göras i ärendet, är en sådan form av ansvar icke särskilt vanlig inom handelskammarens distrikt, åtminstone icke inom större och mera ansedda företag. Något fall där fullt delcredereansvar förekommer har handelskammaren icke påträffat. En lagändring av innebörd, att dylikt ansvar icke skall kunna åläggas handelsresande, torde vara befogad, dock med det undantaget, att där resanden jämlikt bestämmelsen i § 88 kommissionslagen är försedd med slutsedelblanketter av det slag som där anges eller där han eljest har bemyndigande att själv sluta bindande avtal, delcredereansvaret skall kvarstå. Innan någon ändring genomföres synes det dock nödvändigt att frågan göres till föremål för undersökning. Beträffande övriga former av delcredereansvar såsom provisionsåterbäring och straffprovision lära jämväl i allmänhet skäl föreligga att genom tvingande bestämmelser förhindra, att dylikt ansvar göres gällande. Emellertid torde fall kunna förekomma, då även dylika ansvarsformer kunna vara berättigade, och handelskammaren vill därför förorda att frågan göres till föremål för utredning.

Ehuru handelskammaren, såsom framgår av det ovan anförda, i viktiga avseenden icke kan ansluta sig till de av motionärerna framförda förslagen, vill handelskammaren dock icke motsätta sig att en förutsättningslös och allsidig utredning företages rörande handelsresandenas anställningsvillkor och särskilt angående deras rätt till provision samt ansvar vid utebliven betalning.

Göteborg den 22 mars 1946.

För handelskammaren i Göteborg:

T. O. SÖDERBERG.

R. Uddenberg.

Bilaga O.

Till Riksdagens första lagutskott.

Sedan riksdagens första lagutskott berett *Handelstjänstemannaförbundet* tillfälle att avgiva yttrande över av herrar Sjödahl och Åman väckt motion angående utredning och förslag om viss ändring i lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande, får handelstjänstemannaförbundet härmed anföra följande.

Enligt §§ 86 och 87 i nämnda lag äger handelsresanden ej rätt att utfå provision, förrän köparen fullgjort sin betalningsskyldighet. Detta innebär i praktiken, att ansvaret och risken för en affär, som handelsresanden såsom arbetstagare hos huvudmannen med dennes instämmande avslutat, helt och hållet övervältras på arbetstagaren. En sådan reglering måste anses som både orättvis och orimlig. Delcredereansvaret kan varken anses som lämpligt medel för att stimulera handelsresanden till ännu noggrannare undersökningar av kundens ekonomiska belägenhet, än han under alla förhållanden gör, eller för att skydda huvudmannen för s. k. »luftaffärer». Beträffande sistnämnda eventualitet vill handelstjänstemannaförbundet framhålla, att risken av, ja vissheten om, att vid svikligt förfarande omedelbart bliva skild från tjänsten jämte vanligt skadeståndsansvar måste anses som tillräcklig garanti mot ohederliga element, vilkas förekomst emellertid ej bör påverka hela denna värdefulla och kvalificerade kårs arbetsförhållanden. Vad beträffar undersökningar av kundens vederhäftighet anser handelstjänstemannaförbundet, att dessa höra till huvudmannens självfallna ekonomiska åtgärder, och att de i själva verket utgöra en förutsättning för godtagandet av ordern genom huvudmannen. Under dessa förhållanden kan intet rimligt skäl anföras, varför en liknande och enligt sakens natur mindre fullständig utredning även skall avkrävas handelsresanden.

Då man sålunda måste utgå ifrån, att en undersökning av kundens vederhäftighet brukar vara förutsättning för godtagandet av ordern genom huvudmannen, måste handelstjänstemannaförbundet hålla före, att därmed även risken för affärens definitiva slutförande övergått på huvudmannen. Detta slags risk kan, enligt vårt förmenande, ej behandlas eller bedömas annorlunda än företagarens övriga risker inom det fria näringslivet. Handelstjänstemannaförbundet anser sålunda, att risken för fullgörandet av kundens betalningsskyldighet enligt sakens natur helt bör bäras av huvudmannen.

Det nu rådande rättsläget har väckt stor irritation inom handelsresandekåren. Tjänstemännen anse med rätta, att deras i och för sig sig osäkra inkomster av ganska obegripliga skäl utsättas för ytterligare risker, som de ej på något sätt själva kunna påverka.

Handelstjänstemannaförbundet vill med hänsyn till vad som ovan sagts på det livligaste tillstyrka den av herrar Sjödahl och Åman begärda skyndsamma utredningen.

Stockholm den 8 april 1946.

Handelstjänstemannaförbundet.

RUDOLF LINDFORSS.

Till Riksdagens första lagutskott.

Sedan riksdagens första lagutskott berett *Föreningen Sveriges aktiva handelsresande* — nedan benämnd Föreningen — tillfälle att avgiva yttrande över motionen i första kammaren nr 8 av herrar Edgar Sjödahl och Valter Åman angående viss ändring i lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande, får föreningen härmed anföra följande.

De i motionen behandlade frågorna ha för handelsresandekåren den allra största betydelse, och synes det föreningen nödvändigt, att en tillfredsställande lösning å desamma åstadkommes. Föreningen, som räknar omkring 4 000 medlemmar, har på egen hand sökt komma till rätta med missförhållandena. Sålunda har föreningen år 1944 uppgjort ett normalkontrakt att tjäna till ledning vid de enskilda resandenas avtalsuppgörelser med sina firmor. Förutom att i detta normalkontrakt icke återfinnes någon bestämmelse om delcredereansvar för resanden har i kontraktet upptagits följande avtalsvillkor: »Ingångna försäljningsavtal medföra provisionsrätt för Representanten i och med Firmans godkännande av försäljningarna, och äger Representanten rätt till full provision, även om försäljningsavtalen av någon anledning icke bliva av Firman eller köparen fullgjorda.» Att få denna bestämmelse godtagen av arbetsgivareparten har emellertid visat sig omöjligt. Vid förhandlingar, som föreningen i januari inledde med Svenska arbetsgivareföreningen och Handelsn arbetsgivareorganisation om godkännande av normalkontraktet, ställde sig dessa sammanslutningar fullständigt avvisande mot Föreningens önskemål i förevarande hänseende. Lika litet framgång ha Föreningen och dess medlemmar haft vid förhandlingar med enskilda arbetsgivare. De erfarenheter, föreningen sålunda vunnit, torde giva vid handen, att förhandlingsvägen här icke är framkomlig. För en ändring i rådande förhållanden fordras därför enligt föreningens förmenande ett ingripande från lagstiftarens sida.

Enligt kommissionslagen (§ 14) innebär delcredereansvar i egentlig mening att vederbörande uppdragstagare — på grund av avtal, handelsbruk eller sedvänja — i förhållande till uppdragsgivaren är ansvarig såsom för egen skuld för fullgörande av avtal, som uppdragstagaren för uppdragsgivarens räkning ingår med tredje man. I nära sammanhang med detta delcredereansvar står den inskränkning i rätten till provision, som består däri, att provision endast utgår för den händelse tredje mannen fullgör det av honom ingångna avtalet d. v. s. vid köpeavtal, att köpeskillingen erlägges. Ett dylikt förbehåll i fråga om rätten till provision skall enligt kommissionslagen (§§ 27, 68, 86 och 87) gälla, såvitt ej annat följer av avtalet med uppdragsgivaren eller av handelsbruk eller annan sedvänja. Ofta brukar uppdragsgivaren låta intaga förbehållet i själva avtalet med uppdragstagaren. För handelsresandenas del förekommer egentligt delcredereansvar mindre allmänt. Inskränkningen i provisionsrätten tillämpas däremot genomgående och endast med få undantag.

Såväl det egentliga delcredereansvaret som ouförmålda begränsning i provisionsrätten torde ytterst grundas på en presumtion att uppdragstagaren har större möjligheter än uppdragsgivaren att taga reda på och

bedöma tredje mannens ekonomiska förhållanden. Det har med hänsyn härtill synts riktigt att pålägga uppdragstagaren ansvar för att tredje man fullgör ingånget avtal. Utan ett sådant ansvar skulle det ligga i uppdragstagarens intresse att få till stånd så många avtal som möjligt utan avseende å utsikten till deras behöriga fullgörande, och han kunde därav frestas att vara mindre nogräknad vid prövning av vederhäftigheten hos de personer, med vilka han för uppdragsgivarens räkning inlåter sig i avtal. (Jämför förarbetena till § 27 kommissionslagen.)

Vad nu handelsresandena angår, kan denna motivering för delcredereansvaret och begränsningen av provisionsrätten tidigare ha haft ett visst fog. Under tider med föga utvecklat organisationsliv och kreditupplysningsväsende var det helt naturligt, att resanden med sin direkta kontakt med kunderna hade bättre tillfälle än huvudmannen att göra sig förvissad om dessas vederhäftighet. Såsom i motionen mycket riktigt påpekas, ha förhållandena härvidlag blivit helt omkastade. Det är nu i stället huvudmannen som genom sin organisation och ett vitt utbrett, effektivt arbetande kreditupplysningsväsende sitter inne med de större möjligheterna att pröva kundernas soliditet. Huvudskälet för bibehållandet av delcredereansvaret och inskränkningen i provisionsrätten har sålunda bortfallit. Att delcredereansvar och inskränkt provisionsrätt alltjämt förekommer måste betraktas som uttryck för slentrian. Då arbetsgivarna ha nytta av densamma, försvara de den, och ha handelsresandena som den ekonomiskt svagare avtalsparten icke kunnat komma någon vart för att få missförhållandet rättat.

Det nu sagda utgår från den i 88 § kommissionslagen fastslagna regeln, att en handelsresande icke utan huvudmannens bemyndigande äger sluta för denne bindande försäljningsavtal. Då dylikt bemyndigande endast förekommer undantagsvis, äga handelsresandena alltså i allmänhet endast att upptaga order för huvudmannens räkning eller i huvudmannens namn sluta försäljningsavtal, vilka skola av denne godkännas.

I detta sammanhang må framhållas, att vissa andra merkantila mellanhänder, nämligen mäklare, äga rätt till provision i och med att avtal mellan parterna kommit till stånd. Om avtalet sedermera måste gå åter eller allenast fullgöres delvis, påverkar detta icke mäklarens rätt till provision, försåvitt icke annat särskilt avtalats. Rörande mäklares rätt till provision hänvisas närmare till Svensk Juristtidning 1943, s. 127—129.

Ansvar i en eller annan form för köparens fullgörande av ingångna försäljningsavtal torde endast åvila resande med provision (enbart eller i förening med fast lön). Enligt vad en nyligen av föreningen verkställd statistisk undersökning utvisar, utgår emellertid i vårt land ersättning till flertalet resande i form av enbart provision. Man kan för övrigt konstatera en tydlig tendens hos arbetsgivarna att i allt större utsträckning kompensera sina resande med provision i stället för fast lön. Härigenom vinna de nämligen vissa fördelar bl. a. med hänsyn till gällande lagstiftning, som — enligt föreningens mening utan bärande skäl — ställer flertalet resande med enbart provision i betydligt sämre ställning gentemot arbetsgivarparten än den de fast avlönade resandena intaga. Ett belysande exempel på rådande omotiverade åtskillnad mellan olika slag av resande utgör just det fallet, att resande med provision i regel bär ett större eller mindre ansvar för fullgörandet av köparens betalningssyldighet.

Vad särskilt det egentliga delcredereansvaret angår, må här några exempel anföras. I flera fall, som underställts föreningen, ha resandena stått delcredereansvar med 3 % resp. 4 %; då den överenskomna försäljningsprovisionen i dessa fall var 1½ % resp. 2 %, har delcredereansvaret motsvarat dubbla provisionen. — I ett annat fall hade huvudmannen föreskrivit, att innan provisionen uträknades skulle från försäljningssumman avdragas alla retur- och andra kreditposter, som icke utgjordes av kassarabatter; därest någon kund inom försäljningsområdet komme på obestånd, skulle från den samlade provisionen avdragas 6 % å den del av firmans fordran å sådan kund, varå resanden redan åtnjutit provision. — Från Malmö har föreningen nyligen erhållit följande drastiska exempel på delcredereansvar. Resanden i fråga, som åtnjuter fast grundlön med 300 kronor per månad ävensom provision, står delcredere med 10 %. Vid försäljning till grossister är provisionen bestämd till ½ %. Om resanden sålunda säljer för 1 000 kronor till en grossist, erhåller han 5 kronor i provision medan han däremot, om grossisten går i konkurs, blir tvungen att till sin huvudman utgiva 100 kronor.

Under hänvisning till vad ovan anförts får föreningen, som även i övrigt delar motionärernas synpunkter, tillstyrka bifall till det i motionen framställda utredningsyrkandet.

Malmö den 21 mars 1946.

Föreningen Sveriges Aktiva Handelsresande.

CARL CHRISTENSON.

Bilaga Q.

Till Riksdagens första lagutskott.

Sedan första lagutskottet lämnat *Sveriges grossistförbund* tillfälle avgiva yttrande över en i riksdagens första kammare av herrar Sjödahl och Åman väckt motion nr 8 angående viss ändring i lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande få vi härmed anföras följande.

Inledningsvis vilja vi framhålla, att det område av näringslivet, som berör handelsresandenas verksamhet och löneförhållanden, är ytterst mångskiftande. Förhållandena kunna variera oerhört icke blott inom olika branscher utan även hos skilda företag inom en och samma bransch beroende på de varusortiment som skola säljas, till vilken kundkrets säljaren huvudsakligen vänder sig, uppläggnings- och distributionen över huvud taget etc. Ett företag är måhända bäst betjänt med resande, som äro mycket nära knutna till firman, som arbeta i huvudsak med fast lön och endast en mindre provision och som icke äro bemyndigade att utan firma-

ledningens medgivande sluta bindande försäljningsavtal. Ett annat företag måste i stället arbeta med resande, som ha mycket självständig ställning, vilkas lön i huvudsak är lagd på provisionsbasis och som ha bemyndigande att inom ett vidsträckt försäljningsområde, där många småkunder ha sin verksamhet, med dessa träffa bindande försäljningsavtal. Variationerna på detta område äro mångfaldiga. I stort sett är handelsresandenas ställning emellertid självständigare än övriga handelsanställdas. En framgång i yrket grundas kanske mer än i många andra fack på personlig initiativkraft och förmåga. Anställningsförhållandena inom yrket äro måhända icke så trygga som beträffande andra anställda inom handeln men kunna å andra sidan giva sin utöware inkomster, som ligga långt utöver genomsnittet för andra inkomsttagare i vårt land.

De förhållanden, som, enligt vad vi ovan i korthet antytt, karakterisera handelsresandens verksamhet, ha även återspeglats i utformningen av gällande lag om kommission, handelsagentur och handelsresande. Lagstiftaren har endast fastställt de primära grunderna för anställningsförhållandet, därvid särskilt hänsyn tagits till tredje mans rätt, medan det överlämnats åt företagen och deras anställda att i övrigt fritt överenskomma om anställningskontrakt och löneförhållanden. Den frihet, som på detta sätt lämnats arbetsgivare och arbetstagare, har knappast, såsom motionärerna velat låta påskina, missbrukats av de förstnämnda. Under de senare åren har ju även detta område på arbetsmarknaden liksom tidigare skett inom industrien blivit föremål för förhandlingar mellan de olika där arbetande intresseorganisationerna. Att här tala om att en ekonomisk underlägsenhet hos en part, i detta fall handelsresandena, skulle ha obehörigen utnyttjats av arbetsgivareparten, synes oss icke befogat.

Förevarande motion åsyftar i första hand en sådan ändring av kommissionslagen att handelsresanden genom tvingande bestämmelser skyddas i sin rätt till avtalad provision inom viss tid efter varans leverans. Motionärerna framhålla som stöd för detta förslag, att handelsresanden i enlighet med nu gällande bestämmelser blir för sin försörjning beroende av omständigheter, över vilka han icke kan råda, då icke han utan huvudmannen äger sluta försäljningsavtal, vari ingår bl. a. beviljande av kredit. Handelsresandens huvudman — anför motionärerna — har genom sin organisation och genom ett mycket högt utvecklat kreditupplysningsväsende en ojämförligt mycket större möjlighet att göra sig förvissad om kundens vederhäftighet än vad resanden har. Motionärerna ha här enligt vår bestämda uppfattning uttalat sig alltför generellt. För det första vilja vi framhålla, att i mycket stort antal fall handelsresandena ha bemyndigande att direkt med kunderna sluta bindande försäljningsavtal. För det andra har man betydligt överdrivit värdet av de kreditupplysningar en leverantör kan erhålla genom sina organisationer eller genom de i vårt land verksamma enskilda soliditetsupplysningsbyråerna. Därmed är icke sagt, att dessa organisationer och företag ej bedriva en väl organiserad och för näringslivet ytterst värdefull verksamhet. I själva verket är det emellertid så att handelsresandens bedömande av en kunds förmåga och även vilja att betala ofta blir utslagsgivande, när en affär kommer till stånd. Särskilt gäller detta inom de partihandelsbranscher där man arbetar med försäljning i mindre poster till ett stort antal kunder. Det är handelsresanden, som har den dagliga och rutinmässiga men även person-

liga kontakten med kundkretsen och som därigenom, när han är väl insatt i sitt ingalunda lättlärd yrke, har större möjlighet än kanske någon annan att bedöma en köparens ekonomiska förhållanden.

Försäljarearvodena och reseersättningarna till försäljarna utgöra en av de större omkostnadsposterna inom partidistributionen. Det är för den skull av utomordentlig betydelse för företagen, att försäljningsresandenas verksamhet göres så effektiv som möjligt, m. a. o. att försäljarna bidra till en ökning av försäljningen samtidigt som kundförlusterna hållas på lägsta möjliga nivå. Utöver vad ovan sagts rörande motionärernas förslag kan helt generellt framhållas, att en lagändring av föreslagen art icke skulle vara ägnad att öka handelsresandenas intresse för att utslutande göra för huvudmannen förmånliga affärer men i stället animera honom att göra så stort antal affärer som möjligt utan hänsyn till kreditriskerna.

I ifrågavarande motion har även hemställts om en lagändring av den innebörd att avtal, varigenom handelsresande förpliktas till delcredereansvar i form av provisionsåterbäring eller straffprovision eller ansvar för köparens betalning av levererade varor, icke skall vara bindande. Enligt vad vi veta, förekomma avtal om dylikt delcredereansvar i utomordentligt ringa utsträckning, varför den föreslagna ändringen av gällande lagstiftning sakligt knappast kan anses motiverad. Den skulle med säkerhet icke heller ha någon reell betydelse för handelsresandenas ekonomiska eller sociala ställning. Skulle några påtagliga bevis kunna lämnas för att i praktiken tillämpningen av en dylik kontraktsklausul medfört obilliga konsekvenser för handelsresandena, böra frågor av detta slag enligt vårt förmenande bäst kunna lösas genom förhandlingar mellan de på området verksamma arbetsgivare- och arbetstigareorganisationerna.

Sammanfattningsvis vilja vi slutligen understryka, att handelsresandenas verksamhetsfält är mycket varierande och att deras anställningsförhållanden måste bli beroende av de olika betingelser, under vilka deras försäljning bedrivs. I de avseenden, där det finnes behov av och möjlighet att på ett mera generellt sätt reglera resandenas löneförhållanden, bör så enligt vårt förmenande ske icke genom lagstiftningsåtgärder utan genom förhandlingar mellan respektive arbetsgivare- och arbetstigareorganisationer i den ordning som är vanlig inom andra områden på arbetsmarknaden. Enligt vår uppfattning kunna de i många fall ganska komplicerade spörsmål, som avse resandenas anställningsförhållanden, endast härigenom regleras på ett för vårt näringsliv i stort sett — alltså för både företagare och anställda — tillfredsställande sätt.

Stockholm den 30 mars 1946.

Sveriges grossistförbund.

E. KÖRDEL.

Till Riksdagens första lagutskott.

Första lagutskottet har berett undertecknad organisation tillfälle att avgiva yttrande över en av herrar Sjödahl och Åman i första kammaren väckt motion nr 8/1946 angående viss ändring i lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande. Vi få med anledning härav vördsamt anföra följande:

Motionen åsyftar en sådan ändring i nämnda lag, att handelsresande genom tvingande bestämmelser skyddas i sin rätt till avtalad provision inom viss tid efter varans leverans samt att avtal, varigenom handelsresande förpliktas till delcredereansvar i form av provisionsåterbäring eller straffprovision eller ansvar för köparens betalning av levererade varor, icke skall vara bindande.

För att erhålla en begreppsbestämning synes här inledningsvis böra erinras om, att med delcredereansvar gemenligen avses skyldighet för kommissionär eller annan att i förhållande till huvudmannen svara för fullgörandet av köparens betalningsskyldighet såsom för egen skuld.

Den nuvarande lagens konstruktion reser givetvis icke något hinder mot att mellan huvudman och handelsresande träffas avtal om att handelsresanden skall, mot ersättning i form av förhöjd provision eller annorledes, stå sådant ansvar. Avtal av denna innebörd torde emellertid i praktiken vara så sällsynta, att det redan på grund därav synes vara överflödigt att lagstiftningsvägen ingripa mot eventuella missbruk av denna möjlighet.

Motionärerna framhålla, att lagen i sin nuvarande utformning ger handelsresanden rätt till provision »endast såframt köparens betalningsskyldighet fullgöres». Till stöd för sin uppfattning att denna bestämmelse borde ändras ha de bl. a. gjort gällande, att handelsresanden vid denna utformning av lagen blir för sin försörjning beroende av omständigheter »över vilka han icke kan råda, då icke han utan huvudmannen äger sluta försäljningsavtal, vari bland annat ingår beviljande av kredit».

Naturligtvis förhåller det sig ofta så, att handelsresanden — liksom även huvudmannen — i olika situationer äro för sin försörjning beroende av omständigheter, varöver vederbörande icke kan råda. Frånsett detta synes emellertid motionärernas uppfattning om innebörden av nyss antydda bestämmelse i viss mån grunda sig på en missuppfattning. Lagen definierar ju nämligen handelsresanden såsom en person, som verkar för avsättning av huvudmannens varor genom upptagande av köpeanbud eller *slutande av försäljningsavtal* i huvudmannens namn.

I praktiken torde det oftast även vara handelsresandens bedömande i det enskilda fallet, som blir avgörande för om ett köpeavtal kommer till stånd eller ej. Av motionärernas argumentering framgår, att de beträffande lagändringens konsekvenser härutinnan vänta sig vissa invändningar, och sådana anmäla sig också osökt. Det torde nämligen vara uppenbart, att lagens nuvarande utformning framhäver handelsresandens skyldighet att vid slutande av försäljningsavtal med en person, vars kreditvärdighet kan synas oviss, söka tillgodose huvudmannens intresse; detta sammanfaller ju då med hans eget. Om däremot lagen ändrades i enlighet med motionärernas

intentioner skulle handelsresandens intresse bliva, icke att göra så *goda* affärer som möjligt utan att göra så *många* affärer som möjligt.

Motionärerna erinra i nyssnämnda hänseende om, att handelsresandenas huvudmän genom sina organisationer alltid göra sig noga underrättade om kundens vederhäftighet innan order upptagas. De mena sålunda, att kreditprövningen i stort sett vore en angelägenhet, som endast skulle åvila huvudmannen. Denna synpunkt förlorar emellertid sin bärkraft i det mycket stora antal fall, då handelsresanden direkt sluter bindande försäljningsavtal. Även i de fall, då handelsresanden endast upptar order, torde handelsresandens omdöme i praktiken oftast bliva avgörande för om försäljningsavtal skall komma till stånd eller ej. I synnerhet torde detta vara fallet vid försäljningar i sådana mindre poster, som utgöra större delen av de flesta grossistfirmornas omsättning.

Till det sagda må fogas några reflexioner av mer allmän innebörd.

Sedan även handelsresandena, vilka äro att betrakta som självständiga företagare, genom lagstiftningen om beroende uppdragstagare tillerkänts förhandlingsrätt, har på sistone framförts önskemål om förbättrade sociala förmåner och ökad trygghet i försörjningen för handelsresandekåren. Där- emot hava icke krav i samma omfattning rests om sådan ändring i handelsresandenas ställning, som syfta till ökade kontantinkomster.

Handelsresanden måste betraktas som en företagare, som för att vinna en kontantinkomst utöver rådande genomsnitt för landets inkomsttagare frånsagt sig den trygghet och säkerhet, som oftast medföljer ställningen som *anställd*.

De olika lönekostnader, som ett företag får vidkännas för sina handelsresande, måste ur företagets synpunkt vägas mot varandra, antingen de nu i sin helhet utbetalas till vederbörande såsom provision eller lön eller om de till en del disponeras för beredande av social trygghet åt handelsresanden och hans familj. Ur företagets synpunkt måste man sålunda fordra, att varje kostnad för ökad social trygghet vid oförändrad bruttolönnivå skall motsvaras av minskade kontantinkomster för den enskilde. Detta är nödvändigt om systemet med försäljning genom handelsresande överhuvudtaget även i fortsättningen skall visa sig ekonomiskt bärkraftigt, särskilt med hänsyn till nu gällande prisstoppbestämmelser.

En lagändring i den riktning, varåt föreliggande motion syftar, skulle utan förord medföra ökade kontantinkomster för handelsresandena på bekostnad av huvudmännen och således resa ytterligare hinder för personalorganisationernas strävanden att åvägabringa ökad social trygghet för handelsresandena.

På grund av vad sålunda anförts få vi vördsamt avstyrka en lagändring sådan som den av motionärerna föreslagna.

Stockholm den 16 mars 1946.

Handelns arbetsgivareorganisation.

GUNNAR NORDHOLM.
verkställande direktör.

Statens Reproduktionsanstalt, Stockholm 1946
20046